

CHEŁM ŚLĄSKI:

DOBRE MIEJSCE DO ZAMIESZKANIA

**STRATEGIA ROZWOJU
GMINY**

CHEŁM ŚLĄSKI

Na lata 2004-2020

SPIS TREŚCI

<u>WSTĘP: PRZYJĘTA METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIA ROZWOJU GMINY CHEŁM ŚLĄSKI.....</u>	<u>5</u>
<u>1. CHARAKTERYSTYKA GMINY CHEŁM ŚLĄSKI.....</u>	<u>11</u>
1.1. HISTORIA GMINY.....	11
1.2. ADMINISTRACJA.....	12
1.3. LUDNOŚĆ.....	26
1.4. MIESZKALNICTWO.....	28
1.5. RYNEK PRACY-ZASOBY LUDZKIE.....	30
1.6. GOSPODARKA GMINY.....	32
1.6.1. Budżet gminy.....	32
1.6.2. Przedsiębiorczość w gminie.....	35
1.6.3. Grunty gminne.....	38
1.7. ŚRODOWISKO.....	40
1.7.1. Położenie geograficzne.....	40
1.7.2. Gleby.....	40
1.7.3. Klimat, powietrze.....	41
1.7.4. Roślinność.....	42
1.7.5. Zasoby i walory naturalne.....	43
1.7.6. Wody powierzchniowe.....	45
1.7.7. Wody podziemne.....	46
1.8. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	48
1.8.1. Oświata.....	48
1.8.2. Ochrona Zdrowia.....	49
1.8.3. Kultura.....	49
1.8.4. Sport i rekreacja.....	50
1.9. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	52
1.9.1. Infrastruktura drogowa.....	52
1.9.2. Infrastruktura kolejowa.....	53
1.9.3. Komunikacja pasażerska.....	53
1.10. INFRASTRUKTURA KOMUNALNA.....	54
1.10.1. Sieć wodociągowa.....	54
1.10.2. Sieć kanalizacyjna.....	55
1.10.3. Zaopatrzenie w gaz.....	55
1.10.4. Zaopatrzenie z ciepło.....	56
1.10.5. Sieć elektroenergetyczna.....	56
1.10.6. Odpady komunalne.....	57
<u>2. DIAGNOZA POZYCJI STRATEGICZNEJ CHEŁMU ŚLĄSKIEGO...58</u>	
2.1. CZYNNIKI ANALIZY SWOT/TOWS.....	58
2.2. MACIERZ SWOT/TOWS.....	60
2.3. OCENA POZYCJI KONKURENCYJNEJ GMINY CHEŁM ŚLĄSKI.....	61
2.3.1. Strategia dynamiczna (maxi – maxi).....	63
2.3.2. Strategia konkurencyjna (mini – maxi).....	64
<u>3. GŁÓWNE PROBLEMY ROZWOJU GMINY CHEŁM ŚLĄSKI.....</u>	<u>66</u>

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

4. ROZSTRZYGNIECIA STRATEGII ROZWOJU GMINY CHEŁM

ŚLĄSKI.....69

4.1. MISJA GMINY.....69

4.2. WIZJA ROZWOJU.....71

4.3. ANALIZA CELÓW STRATEGII ROZWOJU GMINY CHEŁM ŚLĄSKI.....72

4.4. PROGRAMY.....74

5. ZASADY MONITORINGU.....76

5.1. CELE MONITORINGU.....76

5.2. ORGANIZACJA MONITORINGU.....76

4.3. NARZEDZIA MONITORINGU.....78

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Zespół Ekspertów Lokalnych:

Boruta Dariusz
Cisowski Marian
Chmielarski Franciszek
Domański Marian
Grabowski Marian
Jagoda Stanisław
Janota Jan
Kalder Adam
Kloska Henryk
Kramarczyk Józef
Macek Barbara
Maciejowski Leszek
Musioł Teodor
Myalski Joachim
Noras Krzysztof
Plewnia Kazimierz
Piekarczyk Czesław
Pyrcik Alojzy
Sobociński Michał
Ślesiona Jan
Wyciślok Jan

Moderatorzy:

1. Tadeusz Kiecka-Niechajowicz
2. Przemysław Jurosek

Wstęp: przyjęta metodologia prac nad *Strategią Rozwoju Gminy Chełm Śląski*

Rozwój lokalny to - jak podkreśla Andrzej Klasik¹ - kreowanie nowych wartości. „Tymi wartościami są nowe działalności, nowe firmy i instytucje, nowe miejsca pracy, nowe dobra i usługi zaspokajające popyt wewnętrzny i zewnętrzny. Są nimi także atrakcyjne oferty lokalizacyjne, obejmujące korzystnie położone nieruchomości wyposażone w nowoczesną infrastrukturę, wysokiej jakości środowisko życia i miejsce zamieszkania wraz z dostępnością różnorodnych usług.

W rozwoju lokalnym szczególne znaczenie przypisuje się współcześnie wartościom niematerialnym. Zalicza się do nich wiedzę i badania, coraz wyższe kwalifikacje i nowe umiejętności, przedsiębiorczość i zdolności przywódcze”.

Rozwój lokalny to także **świadomie ukierunkowany i organizowany proces, zawierający elementy sterowania, zarządzania i koordynacji działań różnych podmiotów dla dobra wspólnego**². Aby móc świadomie i w sposób zorganizowany koordynować działania sprzyjające rozwojowi lokalnemu, aby móc w sposób racjonalny wspierać te procesy, gmina musi posiadać swoją **Strategię rozwoju**.

Strategia jest dokumentem, który bazując na rzetelnej diagnozie sytuacji oraz w oparciu o wartości akceptowane przez lokalną społeczność i środowiska gospodarcze wyznacza główne kierunki działań długookresowych pozwalających przy pomocy zidentyfikowanych środków zrealizować zakładane cele.

Bazując na tej opisowej definicji *Strategii rozwoju lokalnego* można wyprowadzić szereg wymogów jakim musi sprostać ten dokument:

1. **Strategia jest tworzona z perspektywą długookresową (10 - 20 lat) i dlatego**
2. **strategia musi powstawać jako zbiorowe dzieło społeczności lokalnej (perspektywa długookresowa domaga się dokumentu akceptowanego przez**

¹ A. Klasik, Zarządzanie rozwojem lokalnym, w: red. Florian Kuźnik, Zarządzanie rozwojem gminy w zespołach miejsko-przemysłowych (materiały konferencyjne), s.16.

² G. Gęsicka, Partnerstwo w rozwoju lokalnym, Katowice 1996, s.12.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

lokalną społeczność, stabilnego, a nie odkładanego na półkę wraz z upływem kadencji Rady);

3. Strategia posiada określoną strukturę treści, na którą składają się:

- ◆ opis i analiza sytuacji gminy,
- ◆ wizja pokazująca punkt docelowy rozwoju gminy,
- ◆ cele i kierunki strategiczne,
- ◆ programy i projekty realizacyjne,
- ◆ zasady monitorowania realizacji strategii;

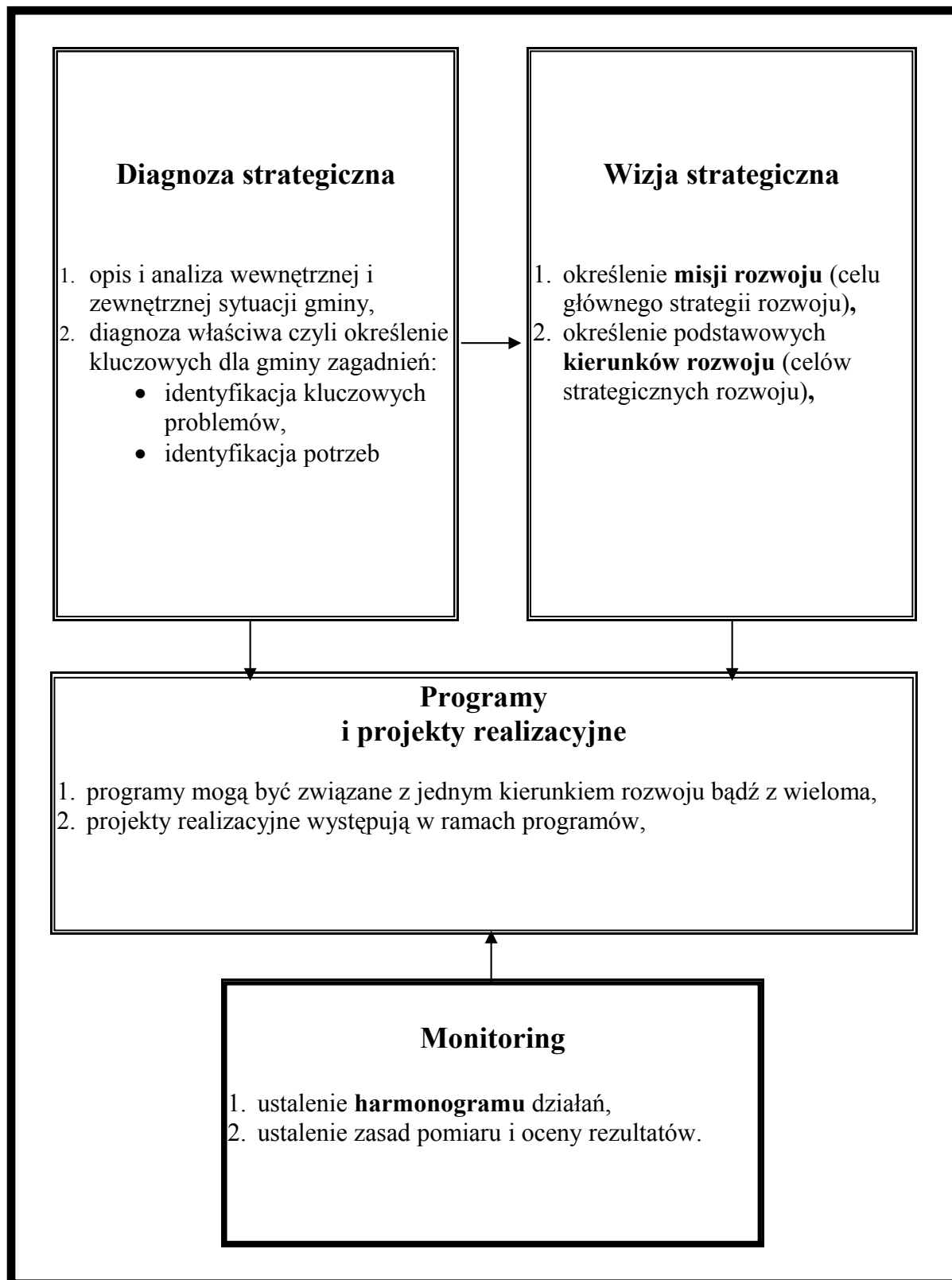
4. Budowa strategii jest procesem ciągłym pozwalającym na jej stałe dostosowywanie (przede wszystkim w warstwie programów i projektów) do zmieniających się warunków.

5. Proces programowania rozwoju musi być zarazem procesem dobrze zaprojektowanej komunikacji społecznej; (prace nad strategią oraz jej późniejsza realizacja, winny być tematem ogólnie znanym społeczności lokalnej).

W tym miejscu zatrzymamy się nieco na problemie struktury treści dokumentu *Strategia rozwoju lokalnego* (przedstawia ją w formie rozwiniętej - z zaznaczeniem relacji zachodzących pomiędzy jej częściami - schemat nr 1).

Schemat nr 1.

Strategia - struktura dokumentu

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Aby dokładnie scharakteryzować przyjętą metodologię prac nad **Strategią Rozwoju Gminy Chełm Śląski** przedstawiamy następujące rozstrzygnięcia definicyjne:

Strategia rozwoju lokalnego - koncepcja działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju określonego obszaru (w tym przypadku gminy), przedstawiona w formie zwięzłego dokumentu zawierającego procedury osiągnięcia zamierzonych celów. Dokument taki powinien składać się z: diagnozy stanu istniejącego, analizy słabych i mocnych stron, szans i zagrożeń, celu strategicznego i celów pośrednich (operacyjnych), części dotyczącej sposobu realizacji założonych celów, z wyszczególnieniem roli poszczególnych podmiotów, mechanizmu wdrażania, monitorowania i korygowania strategii. Dla efektywności realizowanej strategii istotne znaczenie posiada zaangażowanie w proces jej opracowywania przedstawicieli wszystkich znaczących na danym terenie instytucji i grup interesu.

Analiza SWOT-TOWS - podstawowa metoda analityczna wykorzystywana w trakcie prac nad strategią rozwoju lokalnego, opierająca się na rozpoznaniu jego mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Mocne i słabe strony określonej jednostki terytorialnej charakteryzują jej wewnętrzny potencjał, natomiast szanse i zagrożenia analizowane są z punktu widzenia zewnętrznych wobec niej uwarunkowań. Nazwa pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: *strengths* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse) oraz *threats* (zagrożenia).

Strategiczne cele rozwoju - cele wynikające z wizji rozwoju, będące jej konkretyzacją (rozwiniciem). Cele te wyznaczają kierunek działania podmiotów życia społecznego i gospodarczego danego regionu. Są to cele długookresowe, określające co można obecnie poprawić, aby zwiększyć przyszłe możliwości i zapewnić konkurencyjność danego obszaru w dłuższym horyzoncie czasowym. Z reguły są one zorientowane na zaspokajanie potrzeb i urzeczywistnianie preferencji mieszkańców.

Cele operacyjne - stanowią rozwinięcie celów strategicznych, charakteryzują się także krótszym od nich horyzontem czasowym. Realizacja celów operacyjnych warunkuje możliwość osiągnięcia strategicznych celów rozwoju. Powinny one zostać sprecyzowane w taki sposób, aby były osiągalne i mierzalne. Uporządkowanie tych

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

celów daje możliwość wariantowania strategii rozwoju. Konkretyzacją celów operacyjnych są przedsięwzięcia.

Projekt - zadanie realizacyjne, które ma określony cel, wyraźnie opisane pożądane wyniki (najczęściej w sposób ilościowy) oraz termin realizacji. Osiągnięcie zakładanych wyników w danych ramach czasowych uwarunkowane jest zaangażowaniem określonych sił oraz środków.

Monitoring - stała i ciągła obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian pewnych wielkości, mająca na celu zapewnienie zwrotnych informacji na temat skuteczności i efektywności systemu czy realizowanego programu, a także jego kontrolę i zmianę (jeśli to uzasadnione).

Partnerskie planowanie strategiczne - świadomy, systematyczny i ukierunkowany na przyszłość proces ciągłego przygotowywania i podejmowania decyzji dotyczących rozwoju jednostki terytorialnej oraz koordynacji działań na rzecz przyjętych ustaleń, przy uwzględnieniu uwarunkowań zewnętrznych - pozytywnych lub negatywnych.

Partnerskie planowanie strategiczne jest procesem wielofazowym, obejmującym:

- a. opracowanie i przyjęcie założeń programowo-organizacyjnych,
- b. przeprowadzenie diagnozy strategicznej,
- c. przyjęcie podstawowych celów i kierunków rozwoju,
- d. opracowanie i przyjęcie programu rozwoju,
- e. wdrożenie jego realizacji,
- f. monitoring przebiegu realizacji programu rozwoju,
- g. ocenę realizacji programu rozwoju i dokonanie w nim niezbędnych korekt.

W pracach nad *Strategią Rozwoju Gminy Chełm Śląski* znalazły zastosowanie trzy podstawowe metody:

- ♦ metoda analizy źródeł zastanych (dokumentów, statystyk, sprawozdań budżetowych itp.),
- ♦ metoda konsultacji z przedstawicielami Urzędu Gminy,
- ♦ metoda warsztatów z ekspertami lokalnymi.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Najbardziej istotna część prac nad *Strategią* przeprowadzona została w dwóch zasadniczych etapach, opartych o spotkania warsztatowe *Zespołu Ekspertów Lokalnych*.

Etap pierwszy, diagnostyczny, polegał na sporządzeniu przez uczestników (w oparciu o opracowaną *Charakterystykę Gminy Chełm Śląski* oraz bazując na osobistej znajomości środowiska lokalnego i jego problemów) czterech list (mocne strony, słabe strony, szanse, zagrożenia) czynników istotnych dla rozwoju Gminy.

Ostatecznym efektem tej części prac warsztatowych było określanie siły zależności pomiędzy poszczególnymi grupami czynników, co pozwoliło określić i wybrać typ strategii, który będzie zalecany do realizacji w Chełmie Śląskim.

Etap drugi prac miał charakter planistyczny. Wykorzystując metodę moderowanej burzy mózgów określono wizję gminy w perspektywie roku 2020, misję gminy, a także podstawowe cele strategiczne rozwoju.

1. Charakterystyka Gminy Chełm Śląski

1.1. Historia gminy

Nazwa gminy wywodzi się od nieużywanego dziś znaczenia wyrazu "chełm" - wzgórze, wzniesienie. Pierwszy dokument dotyczący Chełmu Śląskiego, dawniej Wielkiego nosi datę 10 lutego 1368 roku. Czytamy w nim, że książę Raciborza i Opawy Jan I podarował swemu poddanemu gospodarstwo w wielkiej wsi Chełm, około 150 ha. Spadkobiercą Jana I został jego syn Jan II, który w 1391 roku za zniszczenia dokonane w kasztelaniach biskupich Sławków i Lipowiec, podarował biskupom krakowskim Chełm łącznie z Imielinem i Kosztowami. W ten sposób biskupi krakowscy, stali się właścicielami Chełmu przez kilka wieków (do 1795). Zbigniew Oleśnicki, biskup krakowski, wykupił w 1442 roku, od Wacława księcia cieszyńskiego, księstwo siewierskie, do którego włączył Chełm wraz z Imielinem i Kosztowami. W tych latach parafia Chełm była jedyną na Śląsku, którą stanowiła własność biskupów krakowskich.

W 1551 roku stanęła w Chełmie pierwsza kaplica drewniana. W 1660 roku wybudowano kościół murowany, który na przestrzeni wieków był systematycznie rozbudowywany. Był to początek samodzielnej parafii Chełm Wielki. W 1716 roku przyłączono do niej Kopciowice, następnie w 1761 roku Czarnuchowice i Zabrzeg, a w 1801 roku Imielin i Kosztowy.

Od połowy XVII wieku Chełm Śląski był często sceną działań wojennych i przemieszczeń wojsk. W czasie rozbiorów Chełm Śląski zmieniał kilka razy przynależność państwową. Ostatecznie w 1817 roku został włączony do Prus. W wieku XIX nastąpił gospodarczy rozwój Chełmu. Powstało na jego terenie 5 kopalń węgla kamiennego - pierwsza w 1843r. W 1863 Chełm uzyskał połączenie kolejowe z Mysłowicami i Oświęcimiem. Zaczął kwitnąć handel, istniał młyn, wypalano cegle i wapno. W tym okresie Chełm przekształcił się z drewnianego w murowany. Budownictwo czerpało piasek z doliny Przemszy a kamień ze wzgórz wapiennych. W 1889r. powstała agencja pocztowa, a w 1899r. nasycalnia podkładów i słupów.

W 1922r. Chełm stał się częścią państwa polskiego. Po 1945r nastąpił dalszy rozwój Chełmu. W 1951 roku rozpoczęła produkcje Fabryka Wentylatorów. Jedenaście lat później przekazano do eksploatacji całkowicie nowy zakład tej fabryki.

W 1945r. utworzono zbiorową gminę Chełm Wielki obejmującą miejscowości: Chełm, Goławiec, Górki i Kopciowice. W wyniku reform administracyjnych gmina Chełm

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Śląski w 1973r. została włączona w obszar miasta i gminy Imielin, w 1975r. do miasta Tychy, a w 1977r. do Mysłowic.

Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dniem 31 grudnia 1994r. utworzono samodzielną gminę Chełm Śląski. W jej skład wchodzi miejscowości: Chełm Śląski, Kopciowice i Mały Chełm. W związku z reformą administracyjną kraju z dniem 1 stycznia 1999 roku gmina Chełm Śląski wraz z miastami: Bieruń, Imielin, Łęczyny oraz gminą Bojszowy weszła w skład utworzonego na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 roku Powiatu Tyskiego. Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 maja 2001r. w sprawie utworzenia, ustalenia granic i zmiany nazwy powiatów oraz zmiany siedziby władz powiatu, z dniem 1 stycznia 2002r. zmieniono nazwę Powiatu Tyskiego z siedzibą władz w Tychach na Powiat Bieruńsko-Łęczynski z siedzibą władz w Bieruniu.

Od początku istnienia gminy powstało szereg inwestycji związanych z poprawą infrastruktury gminy i warunków mieszkaniowych:

- Budowa Urzędu Gminy
- Budowa Przedszkola Nr 1
- Budowa Remizy Straży Pożarnej (OSP)
- Budowa Sali gimnastycznej przy Gimnazjum Gminnym
- Oraz szereg inwestycji w zakresie infrastruktury gminnej (drogi, chodniki itp.)

Dla upamiętnienia przełomu II-ego i III-ego tysiąclecia mieszkańcy gminy wybudowali na *Smutnej Górze* votum wdzięczności: "Bramę Przejścia" przedstawiającą herb gminy w postaci Trójkąta Opatrzności osadzonego na promienistych podporach.

1.2. Administracja

Struktura Urzędu Gminy Chełm Śląski oraz zakres obowiązków poszczególnych referatów przedstawia się następująco.

Referat Spraw Społecznych i Organizacyjnych (15 osób):

Sprawy organizacyjne:

1. Sprawy administracyjno-gospodarcze:

- przyjmowanie i rozdzielanie korespondencji oraz prowadzenie jej rejestracji,
- wysyłanie korespondencji oraz prowadzenie jej ewidencji,
- obsługa techniczno-biurowa narad i zebrań organizowanych przez wójta,

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- prowadzenie ogólnego rejestru skarg i wniosków, nadzór nad ich terminowym załatwieniem, .
- obsługiwane łącznicy telefonicznej i telefaksu,
- udzielanie informacji interesantom i kierowanie ich do właściwych komórek organizacyjnych urzędu,
- prowadzenie centralnego rejestru umów i porozumień zawieranych przez gminę,
- prowadzenie centralnego rejestru rachunków i faktur wpływających do urzędu,
- prowadzenie i aktualizacja podręcznych materiałów informacyjno-adresowych dla potrzeb
- urzędu oraz tablic urzędowych i informacyjnych,
- prenumerata prasy, czasopism, zaopatrywanie urzędu w wydawnictwa specjalistyczne i fachowe oraz prowadzenie podręcznej biblioteki urzędu,
- ochrona mienia i sprawy socjalne,
- rejestr pieczęci urzędowych oraz nadzór nad ich przechowywaniem,
- zaopatrywanie urzędu w materiały biurowe, środki czystości -prowadzenie magazynu w tym zakresie,
- zaopatrywanie urzędu w niezbędny sprzęt i wyposażenie, sprawy związane z bieżącymi remontami oraz konserwacją pomieszczeń i inwentarza biurowego,
- gospodarka drukami i formularzami,
- ewidencja środków nietrwałych w urzędzie,
- nadzór nad utrzymaniem porządku, czystości w pomieszczeniach budynku, dekorowanie budynku,
- nadzór nad prawidłową eksploatacją samochodu służbowego,
- nadzór nad pracą pracowników obsługi urzędu,
- wykonywanie wszelkich czynności związanych z wyborami, referendum i spisami,
- prowadzenie archiwum urzędu.

2. Sprawy pracownicze

- prowadzenie dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz akt osobowych pracowników urzędu i kierowników gminnych jednostek organizacyjnych,

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- przygotowywanie materiałów umożliwiających podejmowanie czynności z zakresu prawa pracy,
- kompletowanie wniosków emerytalno-rentowych,
- prowadzenie spraw związanych ze szkoleniami i kursami pracowników urzędu,
- ewidencja czasu pracy pracowników
- prowadzenie rocznych kart ewidencji obecności w pracy,
- planowanie i rozliczanie czasu pracy pracowników obsługi.

3. Informatyka

- przygotowanie umów z jednostkami autorskimi na zakup systemów,
- nadzór nad wdrażaniem systemów i ich prawidłową eksploatacją,
- zabezpieczenie systemu i materiałów eksploatacyjnych,
- organizowanie szkoleń w zakresie obsługi sprzętu komputerowego,
- nadzór nad funkcjonowaniem programów komputerowych w urzędzie,
- prowadzenie spraw związanych z wyposażeniem urzędu w sprzęt komputerowy,
- prowadzenie strony Biuletynu Informacji Publicznej,
- prowadzenie strony internetowej Urzędu Gminy.

4. Ochrona przeciwpożarowa

- prowadzenie spraw związanych z zaopatrzeniem OSP w sprzęt i środki alarmowania,
- prowadzenie dokumentacji finansowej i rozliczeniowej związanej z kosztami utrzymania OSP

5. BHP

- przestrzeganie i egzekwowanie obowiązujących w tym zakresie przepisów,
- przeprowadzanie okresowych kontroli warunków pracy oraz zasad przestrzegania bhp w urzędzie,
- stwierdzanie zagrożeń zawodowych,
- zgłaszanie wniosków dotyczących poprawy stanu bhp,
- przygotowywanie projektów wewnętrznych zarządzeń, instrukcji dotyczących bhp,

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- rejestracja, kompletowanie i przechowywanie dokumentów dotyczących wypadków przy pracy, chorób zawodowych oraz wyników badań środowiska pracy,
- udział w dochodzeniach powypadkowych.

Sprawy obywatelskie

1. zadania zlecone

- prowadzenie rejestru stałych mieszkańców i jego aktualizacja,
- dokonywanie zameldowań i wymeldowań obywateli polskich i cudzoziemców na pobyt stały i czasowy oraz prowadzenie ewidencji w tym zakresie,
- przekazywanie danych do Centralnego Banku Danych, Rządowego Centrum Informatycznego PESEL, WKD, poszczególnych urzędów miast i gmin, udzielanie informacji i adresowej,
- prowadzenie postępowania administracyjnego i wydawanie decyzji w sprawach o wymeldowanie i zameldowanie na pobyt stały,
- uczestnictwa w pracach związanych z przeprowadzeniem wyborów, sporządzeniem spisów wyborców, wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania,
- sporządzanie spisów i wykazów na potrzeby różnych instytucji,
- prowadzenie rejestrów i wydawanie zaświadczeń w zakresie ewidencji ludności,
- wydawanie dokumentów stwierdzających tożsamość, paszportów i prowadzenie dokumentacji w tym zakresie.

2. sprawy wojskowe

- rejestracja i ewidencja przedpoborowych z terenu gminy,
- przygotowanie dokumentacji i współudział w przeprowadzeniu poboru,
- przyjmowanie, opiniowanie i kompletowanie podań oraz wydawanie decyzji o przedterminowe zwolnienie żołnierzy z pełnienia służby wojskowej z tytułu sprawowania opieki nad członkiem rodziny, osobistego prowadzenia gospodarstwa rolnego lub uznania za jedyne go żywiciela.

3. działalność gospodarcza

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- prowadzeniem ewidencji działalności gospodarczej,
- wydawaniem zaświadczeń o wpisie do ewidencji,
- wydawaniem decyzji o wykreśleniu z ewidencji działalności gospodarczej,
- wydawaniem i cofaniem zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych i placówkach handlowych,
- ustaleniem czasu pracy placówek handlowych, usługowych i gastronomicznych

4. sprawy społeczne

wydawaniem zezwoleń na organizowanie:

- zbiórek publicznych,
- zgromadzeń
- imprez masowych.

Edukacja, kultura, kultura fizyczna, Zdrowie i Opieka Społeczna

1. Oświata

- prowadzenie spraw związanych z zakładaniem przekształcaniem i likwidowaniem gminnych jednostek oświatowych,
- kształtowanie sieci przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów,
- analiza arkuszy organizacyjnych jednostek oświatowych,
- organizacja bezpłatnego transportu dzieci do i ze szkoły,
- kontrola spełniania obowiązku nauki przez uczniów kończących gimnazjum,
- koordynacja działań i kontrola organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej prowadzonego przez wszystkich organizatorów na terenie gminy,
- prace przygotowawcze związane z powierzaniem stanowisk dyrektorów szkół i placówek oświatowych,
- organizowanie postępowania egzaminacyjnego dla nauczycieli ubiegających się o uzyskanie stopnia awansu zawodowego,
- prowadzenie rejestru aktów nadania stopni awansu zawodowego,
- realizacja zadań związanych z rządowymi programami udzielania finansowego wsparcia dla uczniów,

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- opracowywanie sprawozdań ,analiz dotyczących placówek oświatowych na potrzeby własne i różnych instytucji,
- współdziałanie z różnymi instytucjami w zakresie oświaty,
- prowadzenie rejestru placówek oświatowych

2. kultura i sztuka

- organizacja imprez kulturalnych na terenie gminy, .
- współdziałanie ze Starostwem Powiatowym w zakresie organizacji imprez kulturalnych, oraz z innymi organizacjami, instytucjami,
- nadzór nad instytucjami kultury tj. Gminną Biblioteką Publiczną ,Gminną Świetlicą Środowiskową oraz współdziałanie z tymi instytucjami,
- prowadzenie spraw w zakresie upamiętnienia i ochrony miejsc pamięci narodowej,
- koordynowanie współpracy zagranicznej w tym organizacja wymiany kulturalnej z zagranicą,
- współdziałanie z wydawnictwami, instytucjami zajmującymi się upowszechnianiem kultury,
- prowadzenie ksiąg rejestrowych instytucji kultury

3. kultura fizyczna i sport

- upowszechnienie wszystkich form kultury fizycznej,
- organizacja gminnych zawodów i turniejów sportowych,
- współdziałanie z klubami i stowarzyszeniami w zakresie rozwoju kultury fizycznej,
- realizacja zadań związanych z przyznawaniem stypendiów sportowych

4. ochrona zdrowia i pomoc społeczna

- nadzór nad działalnością statutową publicznego zakładu opieki zdrowotnej,
- kontrola prawidłowego wykorzystania przyznanej dotacji dla publicznego zakładu opieki zdrowotnej,
- ocena stopnia zaspokajania potrzeb mieszkańców na świadczenia i usługi z zakresu ochrony zdrowia oraz dostępności do tych świadczeń,
- realizacja programu Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, współpraca z Komisją,
- koordynacja i nadzorowanie spraw z zakresu pomocy społecznej.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Referat Finansowo-Budżetowy (11 osób) opracowanie materiałów do

projektu budżetu gminy- zgodnie z uchwałą Rady Gminy w sprawie procedury opracowywania i uchwalania budżetu,

- sprawdzanie projektów planów finansowych jednostek budżetowych i zadań realizowanych poza budżetem,
- przygotowywanie projektów uchwał w sprawie zmian w budżecie,
- analiza i ocena realizacji budżetu oraz przedkładanie informacji i wniosków Wójtowi i Radzie Gminy,
- nadzór nad prawidłowością rozliczeń z budżetem jednostek i zadań realizowanych poza budżetem,
- obsługa finansowo-księgową urzędu gminy i jednostek organizacyjnych gminy, zgodnie z ustawą o rachunkowości,
- sporządzanie sprawozdawczości finansowej i budżetowej oraz statystycznej,
- organizacja i kontrola prawidłowości obiegu dokumentacji finansowo-księgowej,
- przeprowadzenie i rozliczenie inwentaryzacji w urzędzie i jednostkach organizacyjnych gminy,
- wymiar, windykacja i pobór podatków i opłat będących dochodami budżetu gminy,
- przedkładanie wniosków Wójtowi Gminy dotyczących odroczeń, umorzeń, rozłożenia na raty oraz stosowania ulg w zakresie podatków i opłat,
- przygotowanie projektów uchwał Rady Gminy w zakresie wysokości stawek podatkowych oraz stosowanie ulg i obniżek stawek tych podatków,
- prowadzenie ewidencji należności podlegających opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług VAT oraz ich rozliczenie,
- kontrola i nadzór nad powszechnością i prawidłowością poboru podatków,
- prowadzenie kasy w urzędzie i nadzór nad kasą pomocniczą w GOPS w Chełmie Śląskim,
- współpraca z organami administracji rządowej, bankami

Referat Gospodarki Gminnej (9 osób)

1. gospodarka komunalna

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- ocena potrzeb w zakresie rozwoju urządzeń komunalnych oraz ustalenie kierunków i sposobów zaspokajania potrzeb w tych dziedzinach,
- koordynacja działań związanych z budową, modernizacją i remontami urządzeń komunalnych (drogi, place, kanalizacja,),
- uzgadnianie przebiegu sieci infrastruktury technicznej w pasie drogowym dróg gminnych,
- współpraca z innymi zarządcami dróg publicznych,
- kontrola stanu dróg i ich oznakowania,
- przygotowanie decyzji o zajęciu pasa drogowego dróg gminnych,
- przygotowanie decyzji na zjazdy z dróg gminnych,
- prowadzenie rejestru reklam w pasie dróg gminnych i innych miejscach,
- nadzór nad utrzymaniem czystości w gminie,
- tworzenie i utrzymanie terenów zielonych,
- działania związane z likwidacją zjawiska bezdomnych zwierząt,
- nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem oświetlenia ulicznego w gminie i jego rozbudowa,
- weryfikacja kosztorysów powykonawczych i inwestorskich,
- prowadzenie inwestycji i remontów gminnych budynków i budowli,
- opiniowanie Planów Ruchu KWK "Piaś" i "Ziemowit",
- koordynacja w zakresie zapobiegania i usuwania szkód górniczych w mieniu stanowiącym majątek gminy,
- organizacja i nadzór komunikacji zbiorowej,
- nadzór nad utrzymaniem mogił z okresu wojny i Powstań Śląskich.

2. gospodarka mieszkaniowa

- nadzór nad administracją mieszkań komunalnych,
- koordynacja działań w zakresie rocznych i wieloletnich remontów substancji mieszkaniowej,
- dotyczące najmu lokali komunalnych,
- związane z przyznawaniem dodatków mieszkaniowych: przyjmowanie wniosków, bieżąca kontrola i weryfikacja wniosków, przygotowanie decyzji dotyczących przyznawania dodatków mieszkaniowych

3. budownictwo, architektura i gospodarka przestrzenna

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- sporządzenie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- wydawanie wypisów i wyrysów z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego
- analiza wniosków, rejestr wniosków w sprawie sporządzenia lub zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego
- wdrażanie procedury sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- koordynacja prac podczas procesu projektowego związanego z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- przygotowywanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu
- powadzenie rejestru decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,

4. gospodarka gruntami

- przygotowanie materiałów do sprzedaży, wykupu, zamiany, dzierżawy, użyczenia lub oddania w wieczyste użytkowanie gruntów i nieruchomości stanowiących własność gminy
- prowadzenie rejestru mienia komunalnego,
- nadzór nad prawidłowością rozliczeń wynikających z umów za najem, dzierżawę,
- użyczenie tego mienia,
- przygotowanie materiałów do wykonania prawa pierwokupu przez Wójta.
- przygotowanie opinii o zgodności wstępnego projektu podziału geodezyjnego z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego,
- przygotowanie decyzji zatwierdzającej projekt podziału geodezyjnego.

5. geodezja

- przygotowanie materiałów w sprawie zmiany nazewnictwa ulic ,nadania nazw ulic,
- nadawanie numeracji porządkowej nieruchomości (budyneków),
- prowadzenie spraw związanych z rozgraniczeniem nieruchomości

6. rolnictwo i leśnictwo

- przygotowanie materiałów do prowadzenia spisów rolnych,

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- przygotowanie decyzji w sprawie wydania zezwolenia na utrzymanie psa rasy uznanej za agresywną,
- przyjmowanie i przekazywanie zgłoszeń o podejrzeniu o zachorowanie lub zachorowaniu zwierząt na chorobę zaraźliwą,
- przygotowywanie materiałów do zmiany charakteru użytkowania gruntu z rolnego na leśny,
- współdziałanie z instytucjami rolniczymi

7. ochrona środowiska

- przygotowanie decyzji dot. wydania zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości,
- naliczenie kar pieniężnych za samowolne usuwanie drzew lub krzewów,
- opracowywanie planu wyrębu drzew przy drogach gminnych,
- naliczanie opłat za korzystanie ze środowiska,
- opracowanie programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami,
- opiniowanie wniosków dot. gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
- przygotowanie decyzji dot. udzielenia zezwolenia na prowadzenie działalności polegającej na usuwaniu odpadów stałych i ciekłych z terenu gminy,
- prowadzenie rejestru przydomowych oczyszczalni ścieków,
- przeprowadzanie konkursu na najładniejszą posesję

8. promocja i strategia gminy

- opracowanie programów gospodarczych i strategii Gminy Chełm Śląski,
- realizacja programów wynikających z uczestnictwa gminy w związkach międzygminnych,
- opracowywanie i popularyzowanie informacji o możliwościach inwestowania w Gminie Chełm Śląski,
- nawiązanie i utrzymanie kontaktów z inwestorami, sprawdzanie ich wiarygodności,
- opracowywanie i realizacja elementów kampanii promocyjnej gminy,
- udział w targach i wystawach branżowych w celu promocji potencjału gospodarczego, naukowego i kulturalnego Gminy Chełm Śląski,
- utrzymywanie kontaktów z przedstawicielami środków masowego przekazu w zakresie promocji gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

9. sprawy związane z Unią Europejską

- pozyskiwanie informacji na temat funduszy, programów i możliwości wsparcia gminy ze strony Unii,
- uczestnictwo w Krajowym Systemie Przygotowań do Funduszy Strukturalnych,
- nawiązywanie współpracy z organizacjami ,instytucjami zajmującymi się realizacją projektów w ramach funduszy.

Biuro Rady Gminy – kompletowanie materiałów związanych z pracą Rady:

- przygotowanie materiałów na posiedzenia i sesje oraz zapewnienie ich terminowego doręczenia,
- zapewnienie właściwych warunków przeprowadzania sesji i posiedzeń komisji,
- sporządzenie protokołów z sesji i komisji rady,
- prowadzenie rejestru uchwał rady oraz innych rozstrzygnięć (deklaracje, oświadczenia, apele, opinie),.
- prowadzenie rejestru korespondencji, wniosków i interpelacji,
- organizowanie szkoleń radnych,
- współorganizowanie zebrań z mieszkańcami gminy ,sporządzanie protokołów,
- kompletowanie korespondencji prowadzonej z różnymi instytucjami,
- udostępnianie obywatelom dokumentów z zakresu działania rady i komisji zgodnie z ustawą o dostępie do informacji publicznej

Urząd Stanu Cywilnego rejestracja urodzeń, małżeństw i zgonów:

- odtwarzanie i ustalanie treści aktu stanu cywilnego,
- kontrola i uzupełnianie aktów, prostowanie błędów, dokonywanie wzmianek i przypisków,
- uzupełnianie i korekta danych na podstawie orzeczeń sądów,
- wydawanie wypisów z ksiąg stanu cywilnego oraz zaświadczeń,
- przechowywanie i zabezpieczanie ksiąg stanu cywilnego,
- organizacja obrzędowości związanych z jubileuszami pożycia małżeńskiego oraz urodzinami osób kończących 90, 99, 100 i więcej lat.

Radca prawny udzielanie opinii i porad prawnych:

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- opiniowanie pod względem prawnym projektów uchwał kierowanych pod obrady rady gminy, zarządzeń Wójta i innych aktów prawnych, których wydanie wynika z przepisów szczególnych,
- opiniowanie projektów umów i porozumień,
- wydawanie opinii prawnych dotyczących spraw pracowniczych,
- wydawanie opinii w sprawie odmowy uznania zgłoszonych roszczeń,
- opiniowanie spraw związanych z postępowaniem przed organami orzekającymi,
- opiniowanie spraw związanych z zawarciem umowy w sprawach majątkowych,
- opiniowanie w sprawach umorzenia wierzytelności,
- wydawanie opinii prawnych co do zasadności zawiadomienia organu powołanego do ścigania przestępstwo stwierdzeniu przestępstwa ściganego z urzędu,
- uczestniczenie w prowadzonych rokowaniach, których celem jest nawiązanie, zmiana lub rozwiązanie stosunku prawnego,
- występowanie w charakterze pełnomocnika gminy w postępowaniu sądowym, administracyjnym oraz przed innymi organami orzekającymi,
- nadzór prawny nad egzekucją należności.

Samodzielne stanowisko ds. Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności

realizacja zadań należących do zespołu reagowania kryzysowego:

- przygotowywanie i zapewnianie działania elementów systemu wczesnego ostrzegania i alarmowania,
- organizowanie i utrzymywanie systemu łączności na potrzeby zarządzania kryzysowego,
- ustalenie zadań w zakresie obrony cywilnej instytucjom, podmiotom gospodarczym i innym jednostkom organizacyjnym działającym na terenie gminy,
- opracowywanie planów obrony cywilnej gminy, nadzór i opiniowanie planów obrony cywilnej instytucji oraz ich wdrażanie, .
- tworzenie struktur obrony cywilnej gminy oraz nadzór nad formacjami obrony cywilnej,

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- koordynacja przedsięwzięć w zakresie integracji sił obrony cywilnej do prowadzenia akcji ratowniczych oraz likwidacji skutków klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska,
- nadzór w zakresie zapewnienia odpowiednich warunków przechowywania, konserwacji i eksploatacji sprzętu oraz środków obrony cywilnej oraz jego ewidencja,
- prowadzenie zadań związanych z akcją kurierską.

Stanowisko ds. Ochrony Informacji Niejawnych zapewnienie ochrony informacji niejawnych,

- ochrona systemów i sieci informatycznych,
- kontrola ochrony informacji niejawnych oraz przestrzegania przepisów o ochronie tych informacji, okresowe kontrole ewidencji materiałów i obiegu dokumentów,
- opracowywanie planu ochrony jednostki organizacyjnej i nadzorowanie jego realizacji
- szkolenie pracowników w zakresie ochrony informacji niejawnych,
- prowadzenie kancelarii tajnej

Gminne jednostki organizacyjne w skład gminnych jednostek organizacyjnych wchodzi następujące zespoły:

Przedszkola:

Gminne Przedszkole Nr 1 przy ul. Techników 25

Gminne Przedszkole Nr 2 przy ul. Górnośląskiej 45

Szkoły:

Szkoła Podstawowa Nr 1 przy ul. Górnośląskiej 45

Szkoła Podstawowa Nr 2 przy ul. Kolberga 1

Gimnazjum przy ul. Śląskiej 12

Placówki Ochrony Zdrowia i Opieki Społecznej:

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Zakład Opieki Zdrowotnej przy ul. Kolberga 2

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przy ul. Techników 25

Ośrodki kultury:

Gminna Biblioteka Publiczna przy ul. Śląskiej 46

Gminna Świetlica Środowiskowa przy ul. Owocowej 2

Placówki administracji państwowej

Powiatowy Urząd Pracy – Tychy ul. Budowlanych 59

Urząd Skarbowy – Tychy Al. Niepodległości 60

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Tychy ul. De Gaulle'a 16

Komenda Powiatowa Policji – Tychy Aleja Bielska 46

Sąd Rejonowy – Mysłowice ul. Krakowska 2

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

1.3. Ludność

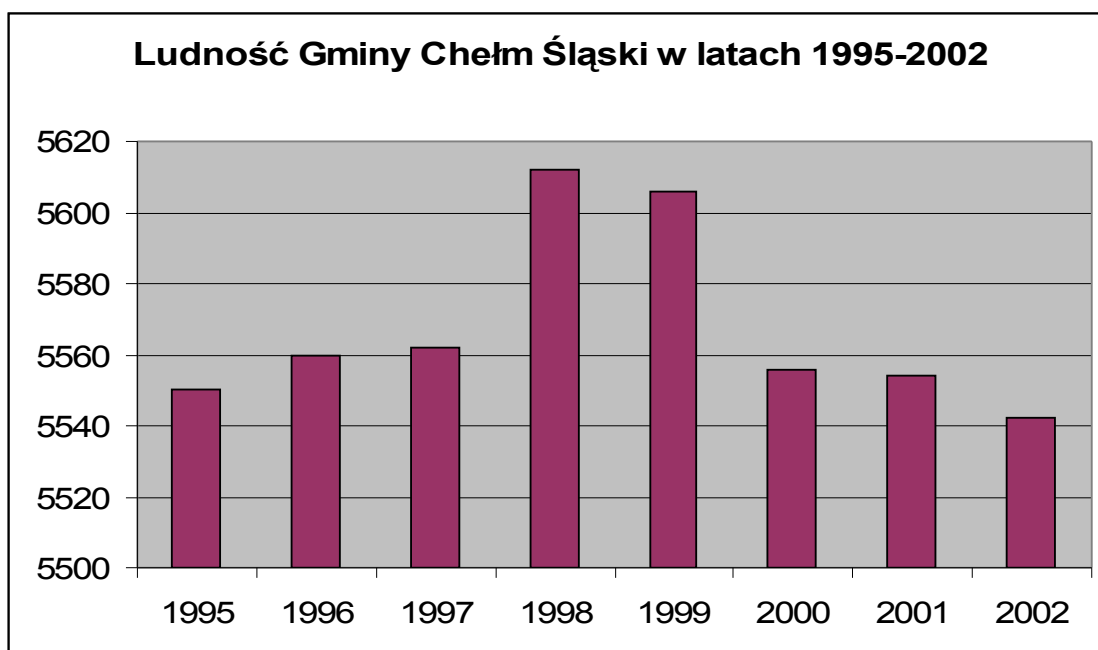
Zgodnie z Narodowym Spisem Ludności w Gminie Chełm Śląski w 2002r. gminę Chełm Śląski zamieszkiwało 5542 osób w tym:

- 2643 mężczyzn
- 2899 kobiet

Wskazuje to, iż na 100 mężczyzn przypada 109,3 kobiety i jest wskaźnik zbliżony do ogólnokrajowego.

Najwięcej osób zamieszkuje w Chełmie Śląskim (ok. 80% ogółu mieszkańców), następnie w Kopciowicach (ok. 14%), najmniej w Małym Chełmie (ok. 6%).

W latach 1995 do 2002 liczba ludności w gminie przedstawiała się następująco:

Zauważyć można, iż liczba mieszkańców kształtuje się na stosunkowo stałym poziomie. W latach 1998-1999r. zauważa się wzrost o ok. 60 osób. Natomiast przez ostatnie 3 lata następuje tendencja malejąca. Jest to spowodowane odpływem ludności wiejskiej do miast i jest to proces ogólnokrajowy. Wpływa na to styl życia oraz wzrost gospodarczy i tendencje zachodzące w ekonomii (np. większe płace dla pracowników z miast).

Kolejna tabela zarysowuje zmiany zachodzące w ruchu naturalnym gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

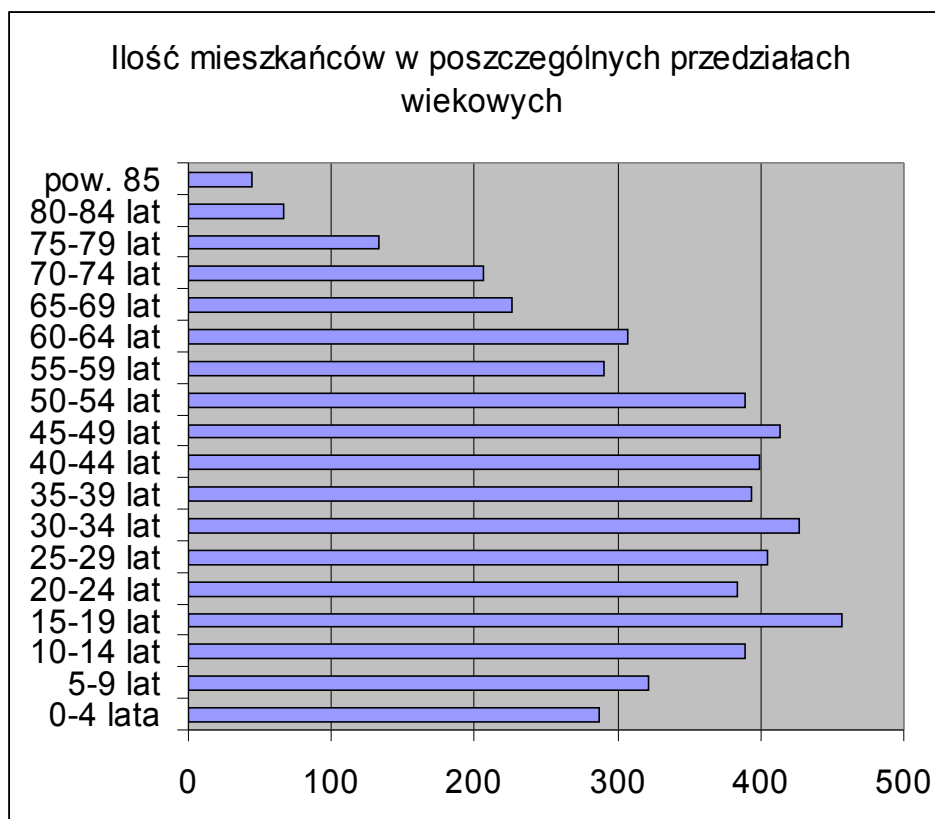
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Zgony	59	68	51	73	70	46	60	55
Urodzenia	49	53	55	65	50	56	41	56
Przyrost naturalny	-10	-15	+4	-8	-20	+1-	-21	+1
małżeństwa			50	56	56	34	37	36

Zauważyć można wyraźną tendencję malejącą w ilości zawieranych małżeństw, jednak jest to zjawisko występujące w całej Polsce oraz pojawia się na świecie w wielu krajach wraz ze wzrostem gospodarczym. Malejąca ilość małżeństw powoduje również negatywny wpływ na przyrost naturalny.

Wahania w przyroście naturalnym wskazują na bardzo zróżnicowaną strukturę mieszkańców a jednocześnie nie pozwala na swobodną wymianę pokoleniową. Aby lepiej zorientować się w strukturze mieszkańców należy przeprowadzić analizę ludności co do wieku. Przedstawiają to dwa poniższe wykresy.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

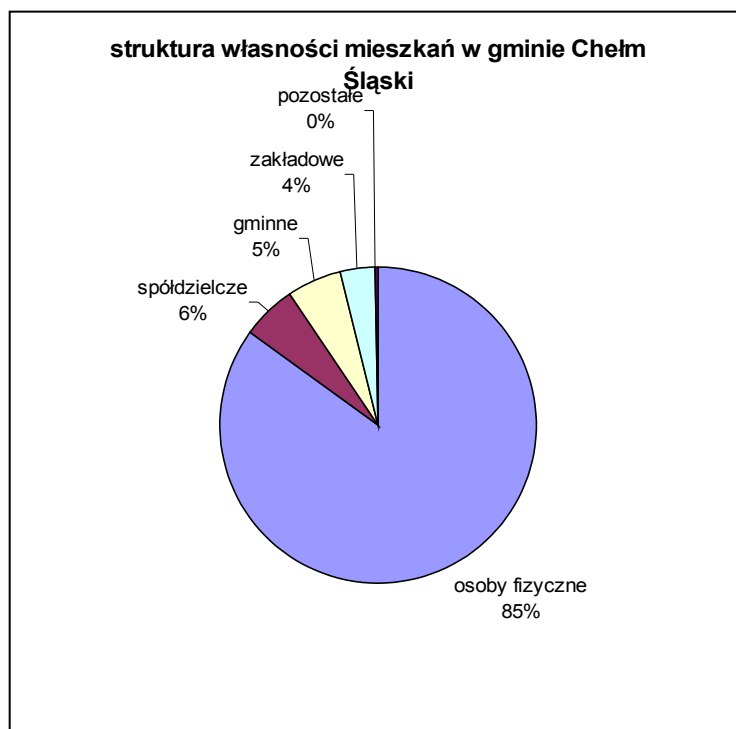
Struktura mieszkańców w podziale na poszczególne przedziały wiekowe zarysowuje tendencje do starzenia się mieszkańców i odpływu ludzi młodych z gminy. Wpływa to na wzrost średniej wieku mieszkańców. Aby możliwy był dalszy rozwój gospodarczy i społeczny gminy należy zahamować te zmiany i doprowadzić do odmłodzenia mieszkańców lub szybkiego wzrostu naturalnego.

Kolejny wykres przedstawia strukturę wiekową w podziale na płeć. Tutaj tendencje są raczej stabilne.

1.4. Mieszkalnictwo

Większość budynków oraz lokali mieszkalnych w gminie stanowi własność osób prywatnych. Zdecydowanie przeważa na terenie gminy zabudowa jednorodzinna. Największa koncentracja zabudowy mieszkaniowej występuje na terenie Chełmu Śląskiego, gdzie skupia się 83% całkowitej liczby mieszkań w gminie. Struktura mieszkań pod względem własności została przedstawiona na poniższym wykresie.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

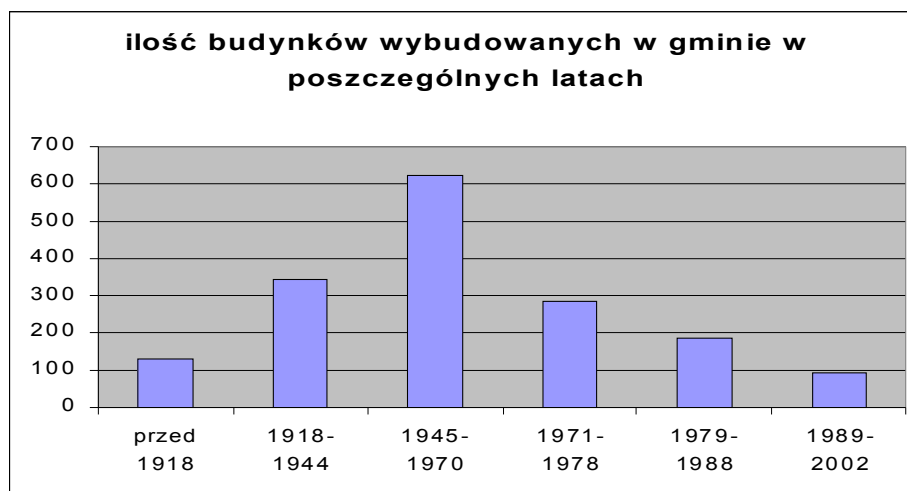
Własność	Liczba mieszkań
osoby fizyczne	1605
spółdzielcze	106
gminne	102
zakładowe	70
pozostałe	4
Ogółem	1888
Niezamieszkane	58

Przeważającą formą zabudowy mieszkaniowej jest zabudowa niska jednorodzinna. Zabudowa wielorodzinna zlokalizowana jest przede wszystkim przy ul. Techników. Przeciętna liczba izb przypadająca na 1 mieszkanie to 4,25, liczba osób na 1 mieszkanie to 3,12 a gospodarstw domowych to 1,13.

Standard powierzchniowy mieszkań w gminie wynosi 76 m², a wskaźnik liczby osób przypadających na jedną izbę wynosi 0,86.

Mieszkania, które są na terenie gminy w przeważającej większości zostały wybudowane przed 1980r. Najwięcej budynków powstało w latach 1945-1978. Szczegółową strukturę przedstawia poniższy wykres.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Ogólny stan mieszkalnictwa w gminie należy określić jako dobry. Należy zauważyć, iż przeważa zabudowa jednorodzinna typowa dla gmin wiejskich o strukturze własności prywatnej.

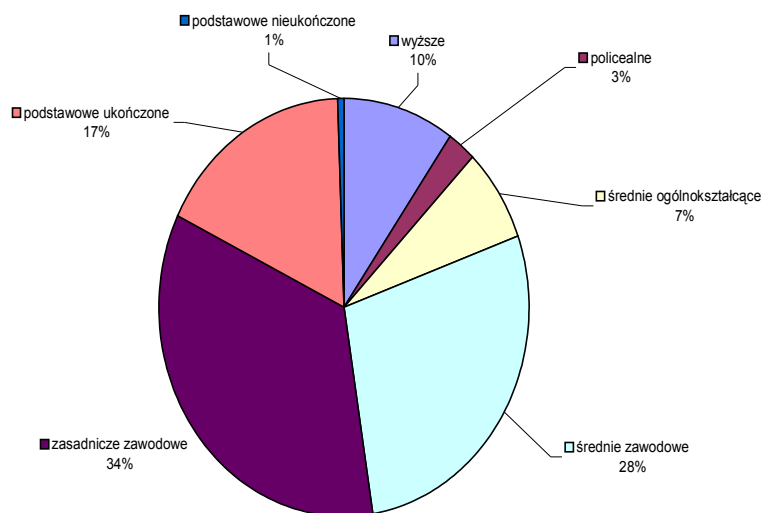
1.5. Rynek pracy-zasoby ludzkie

Stosunkowo duża odległość gminy od ważnych ośrodków edukacyjnych i akademickich oraz w przeszłości rolniczy charakter gminy spowoduje, iż poziom wykształcenia mieszkańców jest na niskim poziomie, jednak nie odbiega od poziomu krajowego. W ostatnich latach można jednak zauważyć wzrost liczby osób o średnim i wyższym wykształceniu, co jest zgodne z krajowymi trendami. Poniższa tabela oraz wykres pokazują poziom wykształcenia mieszkańców gminy w wieku powyżej 19 lat.

Wykształcenie	Ilość osób
wyższe	389
policealne	100
średnie ogólnokształcące	283
średnie zawodowe	1123
zasadnicze zawodowe	1385
podstawowe ukończone	687
Ogółem	3993

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

poziom wykształcenia mieszkańców gminy w procentach

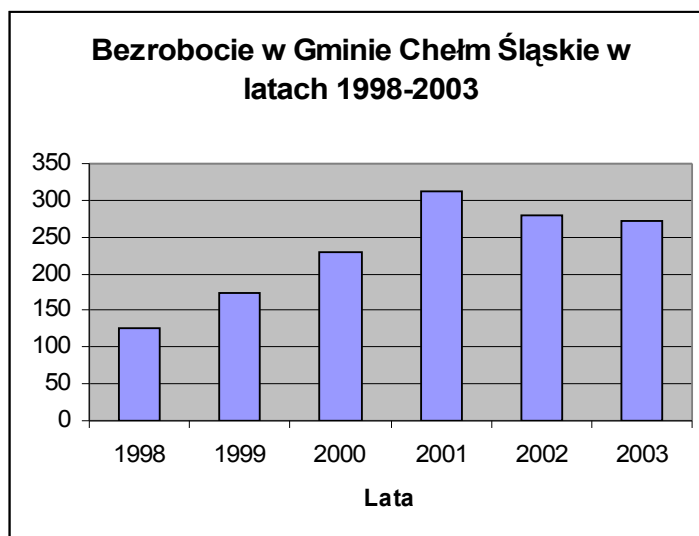
Zatrudnienie w poszczególnych sektorach można w przybliżeniu określić w następujących przedziałach procentowych:

Rolnictwo - 19%

Usługi - 38%

Przemysł - 43%

Bezrobocie w gminie utrzymuje się od paru lat na stosunkowo stabilnym poziomie i wynosi ok. 10%. Liczbę bezrobotnych mieszkańców Gminy zarejestrowanych w ostatnich latach w Powiatowym Urzędzie Pracy przedstawia poniższy wykres.

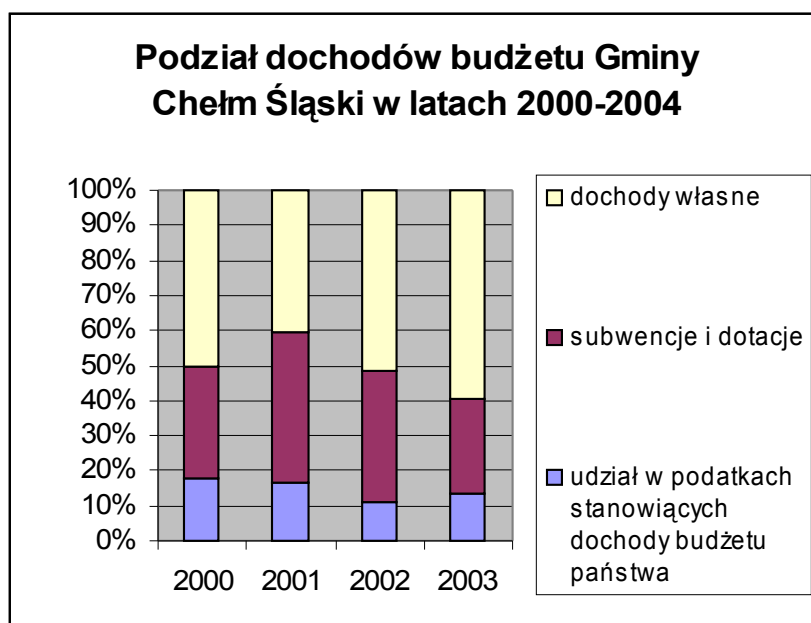
Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

W czasie największych przemian gospodarczych i reform górnictwa (lata 1998-2001) zauważa się wzrost bezrobocia. Od roku 2002 wystąpiła tendencja malejąca. Jednak spis powszechny z 2002r. pokazuje, iż faktyczne bezrobocie w gminie jest nieco wyższe i kształtuje się na poziomie ok. 350-360 osób. Jest to przypuszczalnie efekt tzw. bezrobocia ukrytego.

1.6. Gospodarka Gminy

1.6.1. Budżet gminy

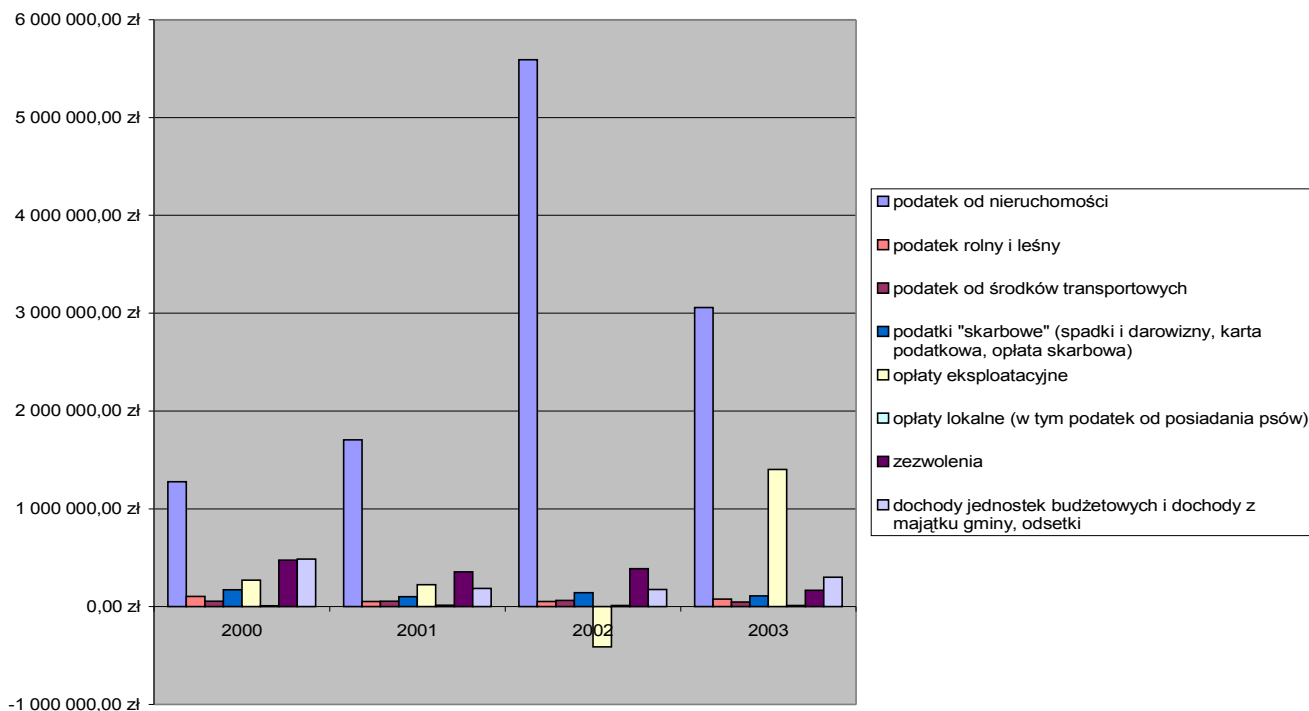
Z analizy budżetu gminy wynika, iż dochody gminy są na ustabilizowanym poziomie. Nie ma dużych wahań po stronie przychodów jak i wydatków. Widać tendencję do zadłużania się przez władze gminy, jednak nie ma to charakteru wydatków na bieżące potrzeby, ale raczej wiąże się z inwestycjami gminnymi. Jest to pozytywny objaw, gdyż inwestycje te trwale przyczyniają się do dalszego rozwoju gminy.

Struktura dochodów przedstawiona powyżej nie wykazuje w kolejnych latach dużych odchyień, co umożliwia dość łatwe zaplanowanie przyszłych dochodów.

Bardziej zróżnicowana jest dochodowość budżetu z podziałem na poszczególne zadania, które kształtują dochody własne gminy. Obrazuje to poniższy wykres.

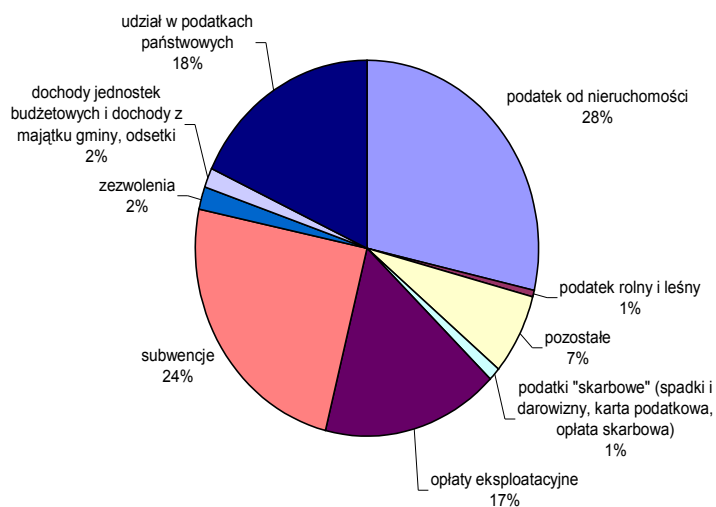
Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Słupek poniżej 0 w roku 2002 jest spowodowany wyrównywaniem opłaty eksploatacyjnej, która była zaplanowana na ten rok. Spowodowało to wtedy jednocześnie znaczny wzrost podatku od nieruchomości.

Szczegółowy podział i plan dochodów na rok 2004 jest planowany na następujących wartościach procentowych.

Podział przychodów do budżetu gminy w roku 2004

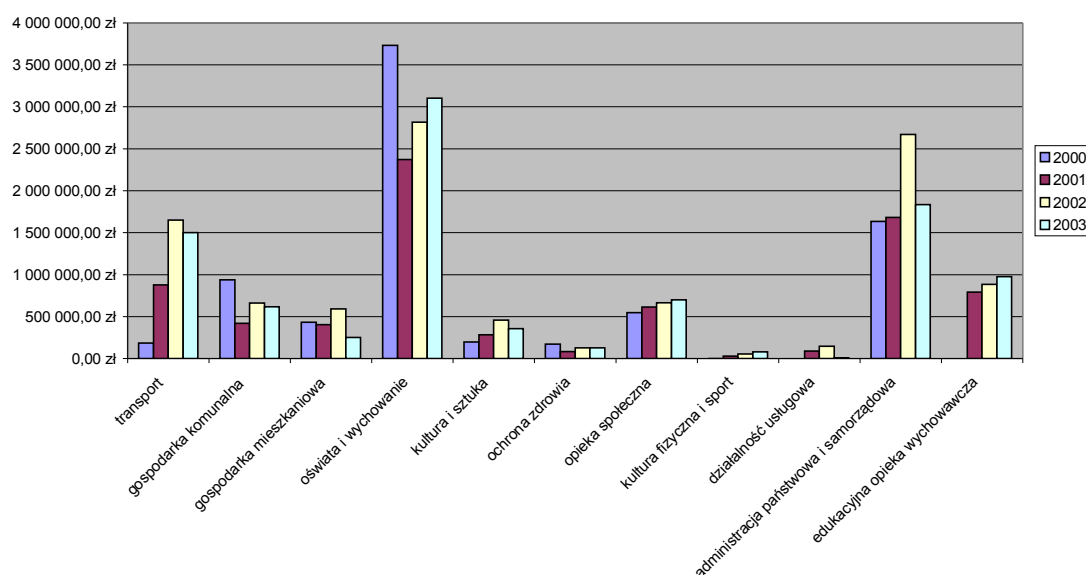
Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Ze względu na to, iż gmina Chełm Śląski jest stosunkowo małą gminą wpływa to na duży udział subwencji w budżecie gminy. Podatki od nieruchomości stanowią ok. 30% budżetu i jest to największa kwota w budżecie, ale jednocześnie nie jest to bardzo dominująca pozycja w dochodach gminy. Jednak w połączeniu z udziałem w dochodach stanowiących wpływy do budżetu państwa oraz z opłatami eksploatacyjnymi stanowi to ok. 65% całych przychodów gminy i pozwala gminie na częściowe usamodzielnienie się od subwencji państwowych. W przypadku tak małej gminy jest to zjawisko pozytywne. W trakcie planowania przychodów budżetowych oraz kolejnych inwestycji ma to duże znaczenie dla gospodarki i rozwoju gminy. Wpływa na to przede wszystkim duży udział podatku od nieruchomości oraz opłat eksploatacyjnych, które stanowią dużą część wpływów, co jest wynikiem korzystnego usytuowania gminy (kopalnie oraz zbiornik wodny Dzieńkowice).

Mało zróżnicowana struktura po stronie dochodów wpływa również na stabilną sytuację po stronie wydatków.

Najwięcej wydatków kierowanych jest na oświatę. Takie same zjawiska obserwuje się również w innych gminach wiejskich, gdzie wydatki na oświatę często stanowią największą kwotę. Brak praktycznie mieszkalnych budynków komunalnych sprawia, że wydatki na gospodarkę komunalną są na bardzo niskim poziomie. Tradycyjnie także (w porównaniu do innych gmin wiejskich) stosunkowo duże są wydatki na administrację samorządową. Szczegółowe zmiany i wydatki przedstawia poniższy wykres

Struktura wydatków w budżecie gminy Chełm Śląski w latach 200-2004

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Podsumowując można zauważyć, iż budżet gminy wykazuje się dużą stabilnością tak po stronie dochodów jak i wydatków. Działania władz są ukierunkowane na rozwój gminy i inwestycje nawet kosztem zaciągnięcia kredytu komercyjnego. Duży udział podatku od nieruchomości oraz opłat eksploatacyjnych w budżecie gminy wpływa pozytywnie na bezpieczeństwo planowania budżetu, a rozległa struktura wydatków świadczy o tym, iż wszystkie ogniwa społeczno-gospodarcze na terenie gminy są traktowane na równi, jednak tak jak się można było spodziewać największa część wydatków kierowana jest na oświatę.

1.6.2. Przedsiębiorczość w gminie

Przedsiębiorczość w gminie Chełm Śląski jest tradycyjnie rozpatrywana w 3 sektorach gospodarki: rolnictwie, usługach i przemyśle.

Rolnictwo:

Ponieważ gmina jest uznawana jako rolnicza dominuje na jej terenie rolnictwo, które nie jest jednak głównym źródłem utrzymania mieszkańców.

Warunki glebowo-przyrodnicze sprzyjają produkcji rolnej, jednak większość użytków rolnych zajmują grunty orne. Dominuje tutaj uprawa zbóż: W skali powiatu użytki rolne stanowią 61 % ogólnej powierzchni; w województwie śląskim wskaźnik ten wynosi 50,5%, a w Polsce- 59%. W gminie Chełm Śląski użytki rolnicze zajmują 70,4 %. Obrazuje to poniższa tabela.

Rodzaj gruntu	W hektarach	W procentach
Użytki rolne, w tym:	1632	70,25%
- grunty orne:	957	41,26%
o pod zasiewami	367	15,84%
o odłogi	457	19,67%
o ugory	133	5,73%
- sady	17	0,7%
- łąki trwałe	521	22,44%
- pastwiska trwałe	137	5,9%
Lasy i grunty leśne	65	2,8%
Pozostałe grunty	626	26,95%

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

W strukturze agrarnej przeważają drobne gospodarstwa – ponad 60% stanowią gospodarstwa poniżej 1 ha. Takie rozdrobnienie użytków rolnych uniemożliwia osiągnięcie wysokiej efektywności produkcji rolnej.

Poniższa tabela przedstawia strukturę gospodarstw rolnych i ich podział pod względem posiadanego areалу.

Powierzchnia	Liczba gospodarstw
Do 1ha	493
1-5ha	247
5-10ha	39
Powyżej 10ha	9
Ogółem	788

Jednak z podziału gospodarstw rolnych pod względem prowadzenia działalności gospodarczej wynika, iż ponad połowa gospodarstw nie prowadzi na tych obszarach ani działalności rolniczej ani pozarolniczej.

Ilustruje to kolejna tabela.

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw
Prowadzące działalność wyłącznie rolniczą	292
Prowadzące działalność wyłącznie pozarolniczą	62
Prowadzące działalność rolniczą i pozarolniczą	26
Nie prowadzące działalności rolniczej ani pozarolniczej	408
Ogółem	788

Wyzwaniem dla lokalnej społeczności jest wprowadzenie zmian w rolnictwie, głównie podniesienie poziomu infrastruktury technicznej i społecznej. Szansą dla rozwoju rolnictwa w powiecie jest nowopowstałe Biuro Powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Bieruniu dla rolników z powiatu bieruńsko-łódzkiego, Tychów, Jaworzna i Mysłowic.

Usługi:

Kolejnym ważnym sektorem gospodarki są usługi. W gminie zarejestrowanych jest 359 podmiotów gospodarczych, z czego najwięcej w handlu i usługach.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Zakres usług	Ilość podmiotów
Handel	163
Różne (usługi, gastronomia)	108
Budownictwo	47
Transport	25
Produkcja	27

Liczba podmiotów gospodarczych z każdym rokiem wzrasta.

Dominujące zakłady działające w sektorze usług to bardzo małe (mikro) lub małe przedsiębiorstwa, dla swojego rozwoju wymagające wsparcia i pomocy.

Przemysł:

Gmina Chełm Śląski znajduje się w najbardziej uprzemysłowionym i zurbanizowanym regionie w Polsce. Przemysłowy charakter tego obszaru został ukształtowany w wyniku rozwoju górnictwa węglowego i hutnictwa.

Do niedawna jeszcze region kojarzył się z przemysłem górniczym. Działają tu dwie kopalnie węgla kamiennego "Ziemowit" i "Piast". "Piast", w wyniku włączenia w swoje struktury kopalni "Czeczott", stał się największą pod względem wydobycia kopalnią w Europie. Obydwie kopalnie wydobywają węgiel na terenie gminy i zatrudniają mieszkańców Chałmu Śląskiego. Jednak siedziby powyższych zakładów są na terenach sąsiednich gmin. Największym zakładem produkcyjnym działającym na terenie gminy jest Fabryka Wentylatorów "Fawent". Oprócz tego inne działające na terenie gminy firmy to Energopol 7 SA oraz "Techem - Viola" PPHU.

Gmina Chełm Śląski posiada 80 udziałów tylko w jednym przedsiębiorstwie Master. Stanowi to 0,55% wszystkich udziałów w spółce.

Międzygminne Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Master Sp. z o.o., ul. Grota-Roweckiego 44 w Tychach prowadzi działalność w następujących dziedzinach:

- obrót surowcami wtórnymi
- przetwórstwo surowców wtórnych
- sprzedaż odzyskanych produktów
- eksploatacja wysypiska
- monitoring ilościowo-jakościowy odpadów
- gospodarka odpadami

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- działalność edukacyjna

1.6.3. Grunty gminne

Gospodarka gruntami jest jednym z podstawowych elementów decydujących o zagospodarowaniu przestrzennym gminy. W dniu 30 maja 2004r. powierzchnia gminy wynosiła 2322ha.

Struktura własnościowa gruntów jest bardzo niekorzystna z punktu widzenia prowadzenia przez Gminę polityki przestrzennej. Podział ze względu na własność gruntów przedstawia się następująco:

Własność gruntów	Wielkość w ha	Procent powierzchni
Osoby prywatne	1524	65,6%
Gmina	108	4,7%
Przedsiębiorstwa państwowe	37	1,6%
Przedsiębiorstwa prywatne	286	12,3%
Skarb Państwa	362	15,6%
Kościóły i zgromadzenia	5	0,2%

Widać duży udział własności osób prywatnych, co spowodowane jest budownictwem jednorodzinnym oraz dużym udziałem gruntów rolnych, stanowiących własność prywatną. Stosunkowo mała własność gruntów gminnych nie pozwala gminie czerpać dodatkowych korzyści przy sprzedaży gruntów, np. pod inwestycje.

Poniższa tabela przedstawia podział terenów gminy ze względu na sposób ich wykorzystania.

Wykorzystanie terenów	Wielkość w ha	Procent powierzchni
Przemysł	29,73	1,3%
Usługi	13,1	0,6%
Budynki mieszkalne	125,22	5,4%
Pola uprawne	1632	70,0%
Lasy	92	4,0%
Wody	232	10,0%
Drogi	25,2	1,1%
Koleje	11,87	0,5%

Struktura wykorzystywania terenów potwierdza po raz kolejny dominację rolnictwa w gospodarce gminy i duży udział pól w całej powierzchni gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

1.7. Środowisko

1.7.1. Położenie geograficzne

Gmina Chełm Śląski jest gminą wiejską należącą do powiatu bieruńsko-lędzkiego, położoną na wschodniej krawędzi województwa śląskiego. Znajduje się w obrębie dwóch krain geograficznych: Wyżyny Śląskiej i Kotliny Oświęcimskiej. Wyżynę Śląską na danym obszarze reprezentują Pagóry Jaworznickie; pagór Chełma zaliczany jest do Pagórów Libiąskich (300 m n.p.m.). Według dokładniejszego podziału Wyżyny Śląskiej na jednostki naturalne, terytorium gminy sytuuje się w obrębie następujących jednostek: obniżenia Cisowca (północna część gminy), Garbu Chełma, doliny Przemszy i Równiny Pszczyńskiej.

Położenie gminy w sąsiedztwie rzeki Przemszy, zbiornika wodnego Dzieckowice oraz wzgórza *Smutna Góra* stanowi o znacznym zróżnicowaniu krajobrazów oraz zbiorowisk roślinnych.

Gmina położona jest w zlewisku Potoku Goławieckiego oraz rzeki Przemszy, która to rzeka jest również granicą województwa śląskiego. Obydwie rzeki stanowią bezpośredni dopływ Wisły.

Okoliczne tereny doskonale nadają się do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej, stanowiąc bazę rekreacji i wypoczynku dla odwiedzających gminę. Godnym polecenia jest spacer na wzgórzu Smutnej Góry, z którego roztacza się widok na panoramę doliny Przemszy, zbiornika wodnego oraz sąsiednie miejscowości.

Sąsiednie gminy to: Chełmek, Bieruń, Imielin, Lędziny i graniczy z województwem małopolskim (gmina Chełmek). Ponadto gmina leży w zasięgu oddziaływania trzech ośrodków regionalnych: Mysłowice, Tychy, Oświęcim.

1.7.2. Gleby

W obrębie gminy zdecydowanie dominują gleby piaskowe, wytworzone głównie z piasków gliniastych lekkich oraz w mniejszym stopniu z piasków gliniastych mocnych, słabogliniastych i piasków luźnych.

Drugą grupę gleb tworzą gleby gliniaste, wytworzone z glin lekkich i średnich; mniejsze znaczenie (ze względu na zajmowaną powierzchnię) mają gleby pyłowe (pyły ilaste), ilaste (iły bardzo ciężkie) oraz rędziny (ciężkie i mieszane) Większą część obszaru gminy, zwłaszcza jego północną i środkową część, zajmują piaski

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

gliniaste lekkie zalegające na piaskach słabo gliniastych, piaskach luźnych i pyłach zwykłych.

Na terenie gminy przeważają co prawda gleby klasy V i gorsze, jednak jest to przewaga niewielka, gdyż gleby klasy IV zajmują prawie 900 ha, co stanowi blisko 38% całego obszaru. Znacznie natomiast mniej jest gleb klasy III. Gleby klasy I i II w ogóle nie występują.

Jak wynika z badań prowadzonych w latach 90-tych na terenie gminy występują skażenia gleb metalami ciężkimi. Średnie lub wysokie skażenie ołowiem występuje na 0,4% powierzchni gminy (skrawek południowo-wschodni), kadmem na prawie 3% powierzchni gminy (w północnej części gminy oraz na jej południowo-wschodnim obrzeżu) natomiast cynkiem na 1,3% powierzchni Chełmu Śląskiego (obrzeże południowo-wschodnie). Generalnie problem skażenia gleb dotyczy głównie części gminy na granicy Chełma Małego i Kopciowic oraz północnej części Chełmu Śląskiego.

1.7.3. Klimat, powietrze

Gmina, znajduje się w obrębie XV dzielnicy klimatycznej częstochowsko - kieleckiej. Wieloletnie warunki klimatyczne obszaru gminy charakteryzują następujące parametry wybranych, istotnych zjawisk klimatycznych:

- średnia roczna temperatura powietrza: 7,5° - 8°C,
- średnie roczne sumy opadów atmosferycznych: 700- 800mm, w półroczu letnim 400- 500mm,
- średnia liczba dni z mgłą w roku: 40- 60 dni,
- średni czas zalegania pokrywy śnieżnej: 75 dni w roku,
- przeważające wiatry: południowo- zachodnie (26%), północno- zachodnie (15,3%) i południowo- wschodnie (13,9%); cisze stanowią 14,5% czasu rocznego,
- czas trwania okresu wegetacyjnego: 210 - 220 dni (według bonitacji warunków klimatycznych dla rolnictwa obszar gminy cechuje się warunkami korzystnymi- 95 punktów (w skali 100 punktowej).

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Duża powierzchnia wodna Zbiornika "Dzieńkowice" w istotny sposób modyfikuje lokalne warunki topoklimatyczne jego bezpośredniego otoczenia, głównie w postaci zmniejszenia dobowych amplitud powietrza oraz rocznych sum opadów.

Najlepszymi warunkami topoklimatycznymi cechuje się rejon Chełmskiej Góry, zwłaszcza zaś jego zbocza eksponowane dosłonecznie, a więc mieszczące się w sektorze od SE do SW. Obszar ten pozbawiony jest w zasadzie niebezpieczeństwa wystąpienia lokalnych przymrozków, cechuje się dobrym usłonecznieniem i przewietrzaniem. Ewentualnie mogą występować tu lokalne deformacje nawietrzania i przewietrzania.

Gmina Chełm Śląski znajduje się poza strefą poważniejszych zanieczyszczeń powietrza. Według badań, monitoringowych roczny opad pyłu nie przekracza 50 g/m² (wartość dopuszczalna wynosi 200 g/m²). Emisja zanieczyszczeń pyłowych w gminie jest niska (poniżej 500 Mg/m² rocznie), emisja zanieczyszczeń gazowych (poniżej 1 Mg/km²). Lokalne pogorszenie jakości powietrza może być związane z "niską emisją".

1.7.4. Roślinność

Pod względem przyrodniczym gmina ma bardzo korzystną strukturę użytkowania terenu ze względu na duży odsetek terenów otwartych (90%) i ich rozkład przestrzenny. Okalają one wszystkie większe skupiska zabudowy mieszkaniowej oraz wytwórczo-usługowej, sięgając w głąb zabudowy terenami ogrodów przydomowych, sadów i zieleni urządzonej.

Większość z terenów otwartych gminy stanowią grunty orne oraz łąki i pastwiska wykorzystywane rolniczo. Wiąże się z tym dominujący w strukturze roślinnej gminy udział segetalnych zbiorowisk chwastów towarzyszących uprawom polowym oraz porównywalny wielkościowo udział wieloletnich zbiorowisk trawiastych wykorzystywanych zarówno pastwiskowo, jak i kośnie. Niektóre z łąk, ze względu na znaczne zawilgocenie, wykazują skład gatunkowy charakterystyczny dla zbiorowisk przywodnych, turzycowisk, i trzcinowisk. Te łąki nie są wykorzystywane rolniczo, a co za tym idzie, ich skład gatunkowy ewoluuje w kierunku zbiorowisk łągowych i fragmentarycznie olsowych. Postępujące odłogowanie pól i zaniechanie upraw łąk sprzyjają sukcesji i naturalnemu powiększaniu się obszarów leśnych.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Istotną cechą, charakterystyczną dla roślinności gminy, jest znikomy udział lasów w jej ogólnej powierzchni, wynoszący zaledwie 3,9%. W przeważającej części są to zbiorowiska leśne sadzone na niewłaściwym stanowisku i ich skład gatunkowy nie odpowiada naturalnemu siedlisku. Część z tych obszarów, zwłaszcza fragmenty lasów w dolinach rzecznych, można określić jako naturalne zbiorowiska leśne o zaburzonej strukturze. Przeważnie są to lasy wykazujące skład gatunkowy i właściwości lasów łęgowych, stąd między innymi ich kępowa i rzadka struktura.

Szczególnym, wyraźnie wyodrębniającym się elementem w strukturze roślinnej gminy jest obszar Chełmskiej (Smutnej) Góry. Jej wierzchowinę zajmuje zagajnik złożony z, robinii akacjowatej, brzozy płaczącej, topoli, lipy, klona pospolitego, jaworu, głogu, czarnego bzu, tarniny i jarzębiny, a jej stoki pokrywają ugory i pola uprawne podzielone miedzami i skotniami porośniętymi gruszami, tarniną, głogami i jeżyną polną. Góra nosi wiele śladów dawnej eksploatacji powierzchniowej, które obecnie porośnięte są zbiorowiskami murawowymi i ziołoroślami.

Preferencje zalesieniowe średnie (10-15%) dla gminy Chełm Śląski (najwyższy wskaźnik w powiecie 11,6%). Szacuje się, iż w skali Powiatu w ww. formie zalesienia gruntów rolnych oraz innych formach wymienionych wcześniej, można objąć ok. 20 - 25 ha gruntów rocznie.

1.7.5. Zasoby i walory naturalne

Na terenie gminy Chełm Śląski zlokalizowane są następujące złoża zasobów naturalnych.

Po pierwsze, złoża węgla kamiennego objęte obszarami górniczymi kopalni KWK "Piaś" (część południowa i zachodnia gminy) i KWK "Ziemowit" (część wschodnia i północna gminy) oraz nie istniejącej obecnie sztolni "Chełm Wielki" wchodzącej w skład również nie istniejącej KWK "Piaś" w Lędzinach (tereny te zawierają się prawie całkowicie w obszarach górniczych eksploatowanych obecnie przez KWK "Piaś" i "Ziemowit". Złoże to obejmuje prawie 90% terenu całej gminy (prócz zbiornika "Dzieńkowice", pod którym i tak ustanowiony jest filar ochronny) i zajmuje powierzchnię 2132 ha. Pokłady węgla kamiennego znajdują się w obu przypadkach na głębokości 500- 650 m. Sztolnia "Chełm Wielki" prowadziła eksploatację złoża zalegającego znacznie płycej.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Po drugie, złoża piasku podsadzkowego znajdujące się w północno- wschodniej części gminy. Zajmują ono powierzchnię ponad 390 ha. Obejmują między innymi tereny zbiornika "Dzieńkowice" i zbiornika osadów pokoagulacyjnych powstałych w nieckach poeksploatacyjnych. Złoże to, ze względu na bardzo płytkie zaleganie piasków bezpośrednio pod warstwą humusu, było eksploatowane metodą powierzchniową. Obecnie eksploatacja złoża nie jest już prowadzona.

Po trzecie wreszcie, na terenie gminy, na wschód od miejscowości Kopciowice, znajduje się również złoża surowców ilastych. Zajmuje powierzchnię prawie 40 ha. Składają się na nie surowce odpowiednie do produkcji cienkościennej ceramiki budowlanej. Maksymalny nakład nad złożem wynosi 6 m a jego minimalna miąższość 2 m. Przewidywano eksploatację do maksymalnej głębokości 30 m. Złoże nie było i nie jest eksploatowane.

Oprócz zasobów surowcowych gmina dysponuje również bogatymi walorami środowiska przyrodniczego. I choć na obszarze gminy nie występują obszary i obiekty podlegające ochronie prawnej ustanowionej na mocy ustawy o ochronie przyrody, na podstawie przeprowadzonych analiz dostępnych materiałów (w tym kartograficznych i zdjęć lotniczych) oraz prac terenowych stwierdzić można, iż do istotnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy należą:

- istotne zróżnicowanie krajobrazowe (krajobraz dolin rzecznych, dużych zbiorników wodnych, równiny sandrowej, ostańcowego pagóra zrębowego), szczególnie interesujące na styku kontrastowych jednostek doliny Przemszy, Zbiornika "Dzieńkowice" i Chełmskiej Góry,
- pasmo doliny Przemszy, stanowiące istotny element regionalnego układu terenów otwartych
- znaczne zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych dolin Przemszy i Potoku Makołowiec z Pacwowymi Stawami oraz Chełmskiej (Smutnej) Góry,
- pozostałości komponowanych założeń parku dworskiego i alejowych zadrzewień wzdłuż dróg śródpolnych w obrębie dawnych dóbr kopciowickich,
- pojedyncze drzewa rosnące na terenie parku dworskiego w Kopciowicach, w obrębie wsi Kopciowice oraz przy ul. Karłowicza w okolicy Szulcowizny i Pustelni, cechujące się wymiarami pomnikowymi. Kilka cennych drzew

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

rosnących w rejonie doliny Potoku Goławieckiego, na skutek składowania tu odpadów pogórnicych znajduje się w bardzo złym stanie zdrowotnym i ich śmierć jest praktycznie przesądzona.

Tak więc, na terenie Gminy istnieje doskonała baza do prawnego ustanowienia kilku pomników przyrody.

1.7.6. Wody powierzchniowe

Gmina jest położona w obrębie zlewni Wisły Śląskiej (Małej), a jej obszar odwadniany jest przez ciek wchodzące w skład zlewni bezpośrednich dopływów Wisły: Przemszy i Potoku Goławieckiego.

Dość dobrze rozwiniętą sieć hydrograficzną rzeczną na terenie gminy tworzą:

- Przemsza w swym dolnym biegu z dopływami: Imielinką, Potokiem Rothera, oraz gęstą siecią rowów melioracyjnych (częściowo okresowych) odwadniających podmokłe tereny w dolinie Przemszy, zwłaszcza w rejonie dawnych stawów na południe od Kopciowic
- Potok Goławiecki z uchodzącym do niego Potokiem Makołowiec i mniejszymi ciekami

Sieć rzeczna gminy jest znacznie zmodyfikowana w wyniku wyprostowania i częściowego przełożenia koryt cieków oraz ich obwałowania.

Charakterystyczna dla rejonu gminy jest dość znaczna liczba zbiorników wodnych. Wyróżnia się tu oczywiście rozległy zbiornik "Dzieńkowice", zajmujący północno-wschodnią część gminy. W obrębie gminy mieści się południowa część zbiornika o powierzchni 164,4 ha (łączna powierzchnia zbiornika wynosi 712ha przy pełnym napełnieniu).

Zbiornik "Dzieńkowice" stanowi sztuczny zbiornik wody pitnej utworzony w rozległym wyrobisku poeksploatacyjnym (eksploatacja piasków podsadzkowych z częściowo zalesionej terasy zalewowej i nadzalewowej), zasilany wodami rzeczными z Soły poprzez przerzut jej wód rurociągami podziemnymi relacji Broszkowice – Gamrot. W sąsiedztwie zbiornika "Dzieńkowice" w kolejnym, znacznie mniejszym wyrobisku popiaskowym, usytuowano zbiornik osadów pokoagulacyjnych.

Pozostałe zbiorniki wodne stanowią w głównej mierze dawne stawy hodowlane, obecnie wykorzystywane głównie w celach rekreacyjnych (kąpiele), jak w przypadku

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

zespołu zbiorników zaporowych (powstałych w wyniku przegrodzenia goblami Potoku Makołowiec), Pacwowe Stawy, bądź silnie zdegradowanych (Staw Kudrowiec). Powierzchnia tych zbiorników jest niewielka, podlegająca znacznym wahaniom. Staw Kudrowiec zajmuje około 10,1ha, zaś Pachowe Stawy łącznie niespełna 10ha.

Eksploatacja węgla kamiennego powoduje powstawanie efemerycznych zalewisk w nieckach osiadania terenu (rejon stawu Kudrowiec).

Zbiorniki wód stałych, głównie o charakterze oczek wodnych o powierzchni do 0,5 ha występują w dolinie Przemszy (starorzecza), a także w miejscach dawnej eksploatacji surowców mineralnych w izolowanych zagłębieniach bezodpływowych. Stan jakości wód płynących na terenie gminy jest monitorowany; zanieczyszczenie wód Przemszy i Potoku Goławieckiego przekracza dopuszczalne normy, natomiast dobrze zachowane są obszary źródliskowe. Gmina podejmuje działania w kierunku przywrócenia dobrej jakości wód.

1.7.7. Wody podziemne

Na terenie gminy znajduje się karboński zbiornik wód szczelinowo-porowy nr 457, o II lub III klasie jakości wód. Występują tu także czwartorzędowe piętra wodonośne. W utworach czwartorzędowych występuje jeden poziom wodonośny posiadający zwierciadło swobodne zalegające na głębokości 0,0 - 2,0 m, a w rejonach wyniesień morfologicznych do 5,0 m. Jedynie w najwyższej położonych partiach równiny (rejon Błędowa i otoczenie Chełmskiej Góry) kształtuje się na głębokości 5- 10 m Wyjątek stanowi tu kopulasty pagór zrębowy Chełmskiej Góry, w obrębie którego zwierciadło zalega na znacznej 10- 40 m głębokości. Głębokość zalegania swobodnego zwierciadła wód podziemnych ze względu na znaczną infiltrację w obrębie pagóra oraz na obszarze eksploatacji węgla kamiennego może być jeszcze większa.

Według klasyfikacji użytkowej wód podziemnych piętra czwartorzędowego zbiornik wód podziemnych w rejonie Chełmu Śląskiego zalicza się do wód średniej jakości. Wody te są w różnicowany sposób zagrożone infiltracją zanieczyszczeń, przy czym przeważają zagrożenia silne i bardzo silne, a więc wynikające z krótkiego (do pięciu lat) okresu przesączania się wód powierzchniowych do zwierciadła wód podziemnych.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Zasilanie poziomu czwartorzędowego następuje głównie poprzez bezpośrednią infiltrację wód opadowych. Czwartorzędowe piętra wodonośne ze zwierciadłem wód zalegającym poniżej 1 m występują w gminie w dolinach rzek oraz lokalnych obniżeniach terenu: terasa zalewowa Przemszy wraz z zachodnim otoczeniem zbiornika "Dzieńkowice" oraz doliny potoku Makołowiec i Goławieckiego.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

1.8. Infrastruktura społeczna

1.8.1. Oświata

Na terenie gminy działają następujące placówki oświatowe:

- Gminne Przedszkole Nr 1, ul. Techników 25, Chełm Śląski
- Gminne Przedszkole Nr 2, ul. Górnośląska 45, Chełm Śląski
- Szkoła Podstawowa Nr1 3 im. Augusta Kardynała Hlonda, ul. Górnośląska 45, Chełm Śląski
- Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Floriana Adamskiego, ul. Kolberga 1, Chełm Śląski
- Gimnazjum im. Karola Miarki, ul. Śląska 12, Chełm Śląski

Do roku 2001 działała jeszcze jedna Szkoła Podstawowa przy ul. Śląskiej 12.

Ilość uczniów w poszczególnych latach kształtowała się na następującym poziomie.

Ilość uczniów w szkołach gminnych w latach 1995-1999:

Rok szkolny	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Karola Miarki ul. Śląska 12 Chełm Śląski	Szkoła Podstawowa nr 2 im Floriana Adamskiego ul. Kolberga 1 Chełm Śląski	Szkoła Podstawowa nr 3 ul. Górnośląska 45 Chełm Śląski
1995/1996	186	324	133
1996/1997	195	336	125
1997/1998	189	337	123
1998/1999	184	333	124

Ilość uczniów w szkołach gminnych w latach 1999-2001 (reformacja edukacji).

Rok szkolny	Zespół Szkół Ogólnokształcących ul. Śląska 12 Chełm Śląski, w tym:		Szkoła Podstawowa nr 2 im Floriana Adamskiego ul. Kolberga 1 Chełm Śląski	Szkoła Podstawowa nr 3 im. Augusta Kardynała Hlonda ul. Górnośląska 45 Chełm Śląski
	Gimnazjum	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Karola Miarki		
1999/2000	87	75	355	106
2000/2001	158	24	328	91

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Ilość uczniów w szkołach gminnych w latach 2001 - 2004 (zmiana sieci placówek oświatowych w gminie).

Rok szkolny	Gimnazjum im. Karola Miarki ul. Śląska 12 Chełm Śląski	Szkoła Podstawowa nr 2 Im Floriana Adamskiego ul. Kolberga 1 Chełm Śląski	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Augusta Kardynała Hlonda ul. Górnośląska 45 Chełm Śląski
2001/2002	232	338	89
2002/2003	229	325	95
2003/2004	227	320	95

Jak wynika z tabel ilość uczniów w szkołach przez ostatnie 10 lat nie podlegała dużym wahaniom i zmianom demograficznym. Daje to przede wszystkim stabilność kadry nauczycielskiej a jednocześnie pozwala lepiej zaplanować wydatki budżetowe.

Oprócz oświaty gminnej działa również na terenie Chełmu Śląskiego Powiatowy Zespół Szkół przy ul. Techników 18, w którym działa Liceum Zawodowe, Liceum Profilowane, Technikum Mechaniczne oraz Technikum Mechaniczne dla Dorosłych.

1.8.2. Ochrona Zdrowia

Na terenie gminy działa jeden Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Usytuowany jest przy ul. Kolberga 2.

1.8.3. Kultura

Z działających na terenie gminy placówek kulturalnych można wyróżnić:
Gminną Świetlicę Środowiskową przy ul. Owocowej 2 w Chełmie Śląskim
Gminną Bibliotekę Środowiskową przy ul. Śląskiej 46 w Chełmie Śląskim

Oprócz tego można również wymienić następujące zabytki kulturalno-turystyczne:

- **Kościół parafialny p.w. Trójcy Przenajświętszej** (ul. Śląska 11) – historia kościoła datuje się od 1551 r., kiedy to zbudowano drewniany kościółek - dzisiejszą kaplicę Najświętszej Marii Panny. W 1577 r. dobudowano część główną ołtarza. W 1660 r. dokończono budowę pierwszej murowanej świątyni.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Część kościoła z ołtarzami Bożego Narodzenia i Zesłania Ducha Świętego oraz z chórem dobudowano w XIX wieku. W latach 1906-07 wzniesiono wieżę, a w 1908 r. Kaplicę Najświętszego Serca Pana Jezusa. Z początku XX w. pochodzi zakrystia. Kościół został wpisany w 1966 r. do rejestru zabytków sakralnych.

- **Cmentarz z XVI w.** (ul. Chełmska.) – na szczególną uwagę zasługuje grób Karola i Józefa Arko, zbudowany z białego marmuru w stylu klasycystycznym. Godnym polecenia jest również krzyż z 1848 r. w stylu ludowym, z piaskowca i cegły oraz wybudowana w ostatnim okresie w nowoczesnym stylu kaplica cmentarna. Charakterystyczną cechą cmentarza jest 15 kapliczek, które wybudował po 1901 r. ks. Aleksander Lisek, proboszcz parafii. Kapliczki służyły do godnego odprawiania różańca w pogodne dni.
- **Zespół podworski w Kopciowicach** (ul. Chełmska 183) - Kompleks składa się z: dworku, spichlerza, obory, stodoły i resztek parku. Powstał w XIX wieku z wykorzystaniem wcześniejszych murów. Dwór jest murowany, w części środkowej dwukondygnacyjny, spichlerz trójkondygnacyjny, murowany, na rzucie prostokąta. Stodoła i obora - również murowane z cegły i kamienia, na planie wydłużonego prostokąta.
- **Krzyż przydrożny (*Smutna Góra*)** - Usytuowany na Smutnej Górze, pochodzi z 1 połowy XIX w., przy dawnym cmentarzu cholerycznym. Rzeźba wykonana z kamienia w stylu ludowym.
- **Brama przejścia (*Smutna Góra*)** - Dla upamiętnienia przełomu drugiego i trzeciego tysiąclecia mieszkańcy gminy wybudowali votum wdzięczności pod nazwą "Brama Przejścia". Zlokalizowana w najwyższym punkcie Chełmu Śląskiego (284 m n.p.m.), przedstawia herb gminy w postaci *Trójkąta Opatrzności* osadzony na promienistych podporach. Smutna Góra jest także znakomitym punktem widokowym, z którego podziwiać można panoramę doliny rzeki Przemszy.
- **Figura przydrożna** (ul. Śląska 57).

1.8.4. Sport i rekreacja

Działalność sportową w gminie prowadzi Klub Sportowy "Stal" przy ulicy Techników.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Charakterystycznym elementem krajobrazu i główną atrakcją turystyczną jest zbiornik wodny "Dzieńkowice" z możliwością uprawiania sportów wodnych. Powstał on w wyrobisku popiaskowym, na prawym brzegu rzeki Przemszy dla zaopatrzenia w wodę Huty "Katowice", a docelowo dla potrzeb gospodarki komunalnej aglomeracji śląskiej.

Obiektami sportowymi i rekreacyjnymi zlokalizowanymi na terenie gminy są:

- stadion KS "Stal" (przy ul. Techników)
- boiska do tenisa, siatkówki i piłki ręcznej o sztucznych nawierzchniach (przy Gimnazjum)
- boiska do tenisa i siatkówki o sztucznych nawierzchniach (przy SP nr 1)
- sala gimnastyczna oddana do użytku w 2000 roku w której odbywają oprócz treningów zorganizowanych grup sportowych, międzyszkolne zawody piłki siatkowej, koszykówki i halowej piłki nożnej (przy Gimnazjum).

Na obszarze gminy znajduje się dużo terenów rekreacyjnych, przez które przebiegają piesze szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe.

Ponadto organizowane są Regaty Polskiego Związku klasy Tornado nad Zalewem Dzieńkowice, którego organizatorem jest Klub żeglarski "Huta Katowice" PZKT. Organizowany jest również "Rajd Kolarski Dookoła Województwa Śląskiego"; można w nim zdobyć dwie odznaki: dużego i małego rajdu.

Bazę turystyczną uzupełniają punkty gastronomiczne:

- Restauracja „Oaza”
- Restauracja „Stara Karczma”

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

1.9. Infrastruktura techniczna

1.9.1. Infrastruktura drogowa

Łączna długość dróg zlokalizowanych na terenie gminy Chełm Śląski wynosi 52,22km. W tym drogi utwardzone i asfaltowe stanowią 36,82km (70%), natomiast drogi polne 5,3km (10%).

W przeważającej większości drogi utrzymywane są przez gminę. Podział infrastruktury drogowej przedstawia się następująco:

Własność drogi	Długość w km	Wartość procentowa
Wojewódzka	7,6	14,5%
Powiatowa	7,32	14,0%
Gminna	37,3	71,5%
-w tym o znaczeniu lokalnym	5,93	-

Komunikacja drogowa jest podstawą powiązania gminy Chełm Śląski z otoczeniem. Przez gminę przechodzą 2 drogi wojewódzkie:

- Droga Nr 934 relacji Mysłowice-Bieruń (DW 934), przebiegająca na terenie gminy ulicą Chełmską
- Droga Nr 780 relacji Chełm Śląski-Kraków (DW 780) (Kraków – Alwernia – Chełmek - Mysłowice), przebiegająca na terenie gminy ulicami Górnośląską i Olimpijską.

Na terenie gminy usytuowane są również drogi powiatowe:

- Droga powiatowa przelotowa - ulice: Śląska (część) i Odrodzenia,
- Droga powiatowa wewnątrzmijska - ul. Techników
- Droga powiatowa wewnątrzmijska - ulice: Osada (część) i Kolonia Leśna

W pobliżu usytuowane są również ważne drogi krajowe przelotowe przebiegające przez sąsiednie gminy:

DK 1 - Gdańsk - Toruń - Łódź - Piotrków Trybunalski - Częstochowa - Dąbrowa Górnicza - Tychy – Bielsko-Biała – Cieszyn – Granica Państwa (PL-CZ)

DK 44 - Gliwice - Mikołów - Tychy - Oświęcim - Zator - Skawina - Kraków

W niedalekiej odległości znajduje się Autostrada A4 przebiegająca przez gminy

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

sąsiednie.

Administrowaniem układem drogowo-ulicznym na terenie gminy, poza władzami gminy, zajmuje się Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach (DW 934 i DW 780) oraz Powiatowy Zarząd Dróg w Bieruniu (drogi powiatowe). Infrastruktura drogowa i oświetlenie są regularnie modernizowane. Znaczna część dróg posiada nawierzchnię twardą.

1.9.2. Infrastruktura kolejowa

Przez gminę przebiega linia kolejowa dwutorowa, zelektryfikowana relacji Katowice – Oświęcim. Stacja kolejowa zlokalizowana jest w Chełmie Śląskim.

Łączna długość torów kolejowych w granicach Gminy wynosi 4,5 km, z czego ok. 0,7 km stanowią bocznice kolejowe.

Gmina posiada stałą komunikację kolejową w kierunku Katowic oraz Oświęcimia.

1.9.3. Komunikacja pasażerska

Głównym środkiem transportu na terenie gminy są linie autobusowe. Komunikację autobusową zbiorową realizuje na terenie gminy Komunikacyjny Związek Komunalny GOP (linie 149 i 166) oraz PKS. Linia autobusowa nr 149 łączy Chełm Śląski z Katowicami, linia nr 166 z Lędzinami, a linia 554 z Imielinem i Tychami.

Na terenie gminy istnieją również linie autobusowe powiatowe, które umożliwiają dzieci i młodzieży szkolnej dojazd do szkół. Autobusy linii 1 i 2 łączą Chełm Śląski z Imielinem, Lędzinami i Bieruniem i kursują tylko w dni nauki szkolnej.

Komunikacja kolejowa jest realizowana przez Polskie Koleje Państwowe i jest realizowana na trasie Katowice-Oświęcim. Przez stację kolejową Chełm Śląski przejeżdża ok. 10 pociągów na dobę.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

1.10. Infrastruktura komunalna

Na terenie gminy istnieje dobrze funkcjonująca i dobrze przygotowana infrastruktura komunalna. Inwestycje poczynione przez władze gminy w ostatnich latach unowocześniły i rozbudowały całą infrastrukturę i zbliżyły ją do standardów krajowych jak i międzynarodowych.

Szczegółowe dane na temat istniejącej infrastruktury przedstawia poniższa tabela.

	Długość w km	Ilość odbiorców	Stan techniczny	Zakład obsługujący
Sieć wodociągowa	71,1	100 %	Zły	RPWiK Katowice
Sieć kanalizacyjna	1,1	18 %	Dobry	RPWiK Katowice
Sieć energetyczna napowietrzna	23,6	100 %	Dobry	BZE Zakład Dystrybucji Energii Elektrycznej Mysłowice Górnośląski Zakład Elektroenergetyczny
Sieć energetyczna kablowa	6,7			
Sieć gazowa	45,5	79 %	Dobry	GOZG rejon Mysłowice

1.10.1. Sieć wodociągowa

Rozprowadzaniem wody zajmuje się Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Katowicach. Źródłami zaopatrzenia gminy w wodę są ujęcia z sieci GPW znajdujących się częściowo na terenie Chełmu Śląskiego.

Długość sieci wodociągowej rozdzielczej wynosi 71,1 km. Stan techniczny sieci wodociągowej jest zróżnicowany. Część wodociągów powinna być wymieniona ze względów technicznych.

Ponadto w Chełmie Śląskim znajduje się zbiornik (w dawnym wyrobisku popiaskowym pomiędzy zbiornikiem "Dzieńkowice" a ul. Chełmską), spełniający funkcję osadnika mułowy z SUW w Imielinie.

Woda do zbiornika Dzieńkowice transportowana jest z Broszkowic rurociągami. W planach jest opcja rozbudowy sieci. Ze zbiornika "Dzieńkowice" poprzez ujęcie wody przy ul. Gamrot, woda jest transportowana do stacji uzdatniania wody w Imielinie. Plany przewidują budowę trzech dodatkowych rurociągów na tym odcinku.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

1.10.2. Sieć kanalizacyjna

Chełm Śląski posiada skromny system kanalizacji sanitarnej z fragmentami kanalizacji deszczowej. Na terenie gminy zlokalizowana jest oczyszczalnia ścieków RPWiK typu "Bioblok", do której podłączona jest fabryka wentylatorów "Fawent", a także budynki mieszkalne wielorodzinne "Fawent" i 3 bloki należące do GPW. Jedne i drugie położone przy ulicy Techników.

Długość sieci kanalizacji sanitarnej znajdującej się przy ul. Techników, Kolberga i Wieniawskiego wynosi 1,1 km, a długość sieci kanalizacji deszczowej wynosi około 970 m, z tego przy ul. Śląskiej znajduje się 850 m, a przy ul. Miodowej 120 m.

Natomiast długość kanalizacji deszczowej przy drogach gminnych wynosi obecnie 1500 m. Na obecnym etapie projektowane są kanalizacje deszczowe przy ul. Wołodyjowskiego 910 m, ul. Boya-Żeleńskiego 560 m, a także przy ul. Wieniawskiego 850 m. Docelowo zakłada się rozbudowę istniejącej sieci kanalizacji deszczowej tak, aby wszystkie ulice na terenach zabudowanych były w nią wyposażone.

1.10.3. Zaopatrzenie w gaz

Chełm Śląski zaopatrywany jest w gaz ziemny wysokometanowy z systemu krajowego. Przez teren miasta przebiega sieć gazociągów wysokoprężnych gazu ziemnego. Rozprowadzenie gazu realizowane jest za pośrednictwem sieci średnio- i niskoprężnych zasilanych przez odpowiednie stacje redukcyjno-pomiarowe.

Odbiorcy w rejonie ulic: Techników, Chełmskiej, Zagłoby do torów kolejowych zasilani są z połączonych sieci niskoprężnych wyprowadzanych z SRP przy ul. Wołodyjowskiego i Techników.

Zasilanie odbiorców z terenu Chełmu Śląskiego-Zachód odbywa się z sieci średnioprężnej wyprowadzonej z SRP przy ul. Wołodyjowskiego. Sieć ta posiada połączenie z siecią gazową w Lędzinach, które wykorzystywane jest wyłącznie w sytuacjach awaryjnych. Z nowej stacji SRP-Kopciowice rozprowadzana jest sieć gazowa średnioprężna, która zasięgiem swym obejmuje dzielnice: Kopciowice, Kopciowice-Osada oraz Chełm Mały (aż do ul. Gamrot). Sieć jest czynna, lecz w chwili obecnej posiada niewielu odbiorców. W przypadku zaistnienia potrzeb istnieje możliwość podłączenia się do tej sieci.

Zaopatrzenie i dystrybucja gazu zarządzana jest przez Górnośląski Okręgowy Zakład

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Gazownictwa w Zabrze. Działalność bezpośrednia prowadzona jest przez jednostkę terenową - Rozdzielnię Gazu Mysłowice

1.10.4. Zaopatrzenie z ciepło

Zaopatrzenie w ciepło dla Chełmu Śląskiego realizowane jest z kotłowni lokalnych i poprzez rozwiązania indywidualne z wykorzystaniem gazu i energii elektrycznej jako nośnika energii oraz głównie ogrzewanie węglem za pośrednictwem instalacji etażowych i pieców.

Gmina nie posiada centralnego systemu ciepłowniczego. Z kotłowni Fawent-u wyprowadzana jest do pobliskiego osiedla mieszkaniowego wodna wysokoparametrowa sieć ciepłownicza 2xDn 150.

Potrzeby cieplne gminy pokrywane są w:

42% z kotłowni lokalnych węglowych (ogrzewanie zbiorowe),

6,0% z energii elektrycznej i gazu ziemnego,

51,5% przez ogrzewanie węglem (instalacje etażowe, piece)

Ze względu na mały udział sieci ciepłowniczej, na terenie gminy występuje znaczące zjawisko niskiej emisji. Ze szczegółowych danych źródeł energii cieplnej na terenie gminy przeważa znacząco węgiel i koks. Stanowi on 82% wytwarzanego ciepła. Jest to spowodowane bliskością kopalni, tradycjami górniczymi i związanymi z tym deputatami węglowymi, przywiązaniem mieszkańców do tradycji palenia węglem, koniecznymi zmianami instalacji ciepła w domach przy zmianie źródła ciepła. Stanowi to pewien problem przy dalszym rozwoju gminy. Aby zachować harmonijny i zgodny z ochroną środowiska rozwój, należy ograniczać niską emisję na terenie gminy. Widać, iż mieszkańcy starają się zmienić system ogrzewania na gazowe, używa ich już 15% mieszkańców. Najmniej procentowo jest instalacji grzewczych na olej opałowy oraz prąd (łącznie ok. 3%).

1.10.5. Sieć elektroenergetyczna

Zaopatrzenie Chełmu Śląskiego w energię elektryczną realizowane jest przez zasilanie

z krajowej sieci energetycznej. Gmina nie posiada na swoim terenie źródeł energetyki zawodowej, ani wydzielonego systemu elektroenergetycznego. Na jej

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

terenie, lub na obrzeżach zrealizowane są trzy GPZ, których właścicielami i eksploratorami są odpowiednio:

GPZ "Jamnice" 110/6 kV- Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów

GPZ "Bieruń" 220/110 kV-PSE - Górnośląskie Zakłady Elektroenergetyczne
Mikołów

GPZ "Dzieńkowice 110/6 kV- Huta "Katowice" (już nieczynna).

Zarówno GPZ (Główne Punkty Zasilania) oraz wyprowadzane z nich linie wysokiego napięcia 220kV i 110kV rozprowadzane na terenie gminy nie są związane z zaopatrzeniem gminy w energię elektryczną.

Zasilanie gminy Chełm Śląski w energię elektryczną odbywa się za pośrednictwem dwóch linii 20kV wyprowadzanych z GPZ "Brzezinka" zlokalizowanego w Mysłowicach.

Zaopatrzenie w energię elektryczną odbiorców indywidualnych i przemysłowych realizowane jest z krajowej sieci elektroenergetycznej, której zarządcą dla obszaru Chełmu Śląskiego jest Będziński Zakład Elektroenergetyczny SA. Bezpośrednie zarządzanie, oraz działalność serwisowa dla zasilającej sieci ŚN i NN prowadzona jest przez podległy mu Rejon Energetyczny Mysłowice. Zarządzanie i eksploatacja sieci WN przebiegających przez teren gminy prowadzony jest przez Rejon Najwyższych Napięć - Będzin.

1.10.6. Odpady komunalne

Odpady komunalne z terenu gminy są odbierane i wywożone przez 3 firmy:

- ZOMM
- PHU Efekt
- EKO-ZAG

2. Diagnoza pozycji strategicznej Chełmu Śląskiego

Dla dokonania diagnozy pozycji strategicznej wykorzystano analizę **SWOT/TOWS**. Narzędzie to pozwala na sformułowanie misji i wizji rozwojowej gminy. Analiza (której nazwa jest angielskim skrótowcem od słów **S**trengths - silne strony, **W**eaknesses - słabości, **O**pportunities - szanse i **T**hreats - zagrożenia) prowadzi do wskazania najważniejszych czynników determinujących rozwój gminy:

- czynników zewnętrznych względem wspólnoty (**szans i zagrożeń**),
- czynników wewnętrznych (**mocnych i słabych stron gminy**),

oraz do zbadania zależności między nimi w układach „od wewnątrz na zewnątrz” i „z zewnątrz do wewnątrz”.

Materiał będący podstawą dla opracowania diagnozy pozycji strategicznej Chełmu Śląskiego został wypracowany w cyklu zajęć warsztatowych przez *Zespół Ekspertów Lokalnych*.

2.1. Czynniki analizy SWOT/TOWS

Do sporządzenia listy czynników wykorzystano metodę para delficką, polegającą na niezależnym sporządzeniu przez uczestników prac indywidualnych propozycji czynników, a następnie ich przedstawieniu całemu zespołowi, co miało na celu doprecyzowanie znaczenia czynników i redukcje elementów wspólnych. Prace zakończyło głosowanie, w którym każdemu zaproponowanemu czynnikowi członkowie zespołu nadawali wagę **0** (czynnik nieistotny dla rozwoju Chełmu Śląskiego), **1** (przeciętne znaczenie) lub **2** (czynnik istotny). Ostateczną listę czynników analizy SWOT/TOWS utworzyły te elementy, których średnia waga wyniosła co najmniej 1.

W głosowaniu wzięto pod uwagę następujące czynniki, które uzyskały średnio wagi:

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

L.p.	Czynniki	Średnia waga
Szanse		
1	Fundusze strukturalne UE	1,86
2	Bliskość aglomeracji śląskiej	1,81
3	Rozwój Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej	1,57
4	Rozwój gospodarczy kraju	1,47
5	Obserwowane tendencje do dezurbanizacji	1,40
6	Tendencje do aktywnego spędzania wolnego czasu przez społeczeństwo	1,23
Zagrożenia		
1	Mało stabilna polityka Państwa	1,86
2	Sytuacja prawna występująca w kraju	1,81
3	Brak stabilności finansowej państwa	1,57
4	Konkurencja sąsiednich gmin (Imielin, Łędziny, Bieruń)	1,43
5	Rozbudowana administracja	1,23
Silne strony		
1	Zbiornik Dzieńkowice	1,79
2	Bliskość ważnych szlaków komunikacyjnych-DK1, A4	1,71
3	Wyjątkowo dobry dojazd	1,71
4	Dobra infrastruktura społeczno-edukacyjna	1,71
5	Dobra kondycja finansowa gminy	1,57
6	Dobrze położone tereny budowlane	1,57
7	Tereny rekreacyjne	1,57
8	Walory ekologiczne i środowiskowe	1,29
X	<i>Złoże węgla i glinki</i>	0,85
X	<i>Linia kolejowa</i>	0,65
Słabe strony		
1	Słaba infrastruktura techniczna	1,87
2	Szkody górnicze	1,67
3	Uboga oferta kulturalna	1,47
4	Niska emisja	1,47
5	Brak czystej i zdrowej wody	1,33
6	Mała ilość gminnych gruntów	1,29
7	Brak ciągłych dostaw energii elektrycznej	1,29
8	Niezagospodarowane tereny zielone	1,03
X	<i>Struktura wiekowa (starzenie się gminy)</i>	0,65

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

W wyniku przeprowadzonej procedury powstała lista 30 czynników determinujących rozwój gminy. Spośród pierwotnych propozycji takich czynników odrzucono 3 elementy: *Złóża węgla i glinki* i *linia kolejowa*, obydwa wskazywane były jako mocna strona oraz *struktura wiekowa (starzenie się gminy)* wskazane jako słaba strona.

2.2. Macierz SWOT/TOWS

Do badania zależności między czynnikami wykorzystuje się macierze SWOT i TOWS, w których można dokonać analizy dla każdej kombinacji czynników wewnętrznych z zewnętrznymi:

macierz SWOT		Czynniki zewnętrzne	
		Szanse	zagrożenia
czynniki wewnętrzne	silne strony		
	słabe strony		

macierz TOWS		Czynniki wewnętrzne	
		Silne strony	słabe strony
czynniki zewnętrzne	szanse		
	zagrożenia		

Macierz SWOT służy do badania wpływu czynników wewnętrznych na czynniki zewnętrzne, co można sprowadzić do próby odpowiedzenia na pytania:

- czy siły pozwalają wykorzystać rodzące się sposobności?
- czy słabości nie pozwalają wykorzystać sposobności?
- czy siły dają odpór zagrożeniom?
- czy słabości wzmocnią niekorzystne oddziaływanie zagrożeń?

Z kolei macierz TOWS odpowiada podejściu „z zewnątrz do wewnątrz”, gdzie wskazuje się odpowiedzi na pytania:

- czy zagrożenia osłabiają siły?
- czy sposobności potęgują siły?
- czy zagrożenia spotęgują słabości?
- czy sposobności pozwalają przezwyciężyć słabości?

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

2.3. Ocena pozycji konkurencyjnej Gminy Chełm Śląski

Po wypełnieniu poszczególnych macierzy zgodnie z przypisanymi czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi (zestawionymi powyżej) wyniki zebrano w tabeli i zostały wyliczone współczynniki przypisane poszczególnym częściom macierzy. Współczynniki stanowią średnią wag synergii pomiędzy czynnikami. Wyniki przedstawiają się następująco:

macierz SWOT	Szanse	Zagrożenia
silne strony	0,98	0,95
słabe strony	0,64	0,62

macierz TOWS	Silne strony	słabe strony
szanse	0,41	0,44
zagrożenia	0,4	0,51

Uzyskane wyniki posłużą w określeniu wyborów strategii rozwoju.

Kompletna macierz możliwych wyborów strategicznych przedstawia się następująco:

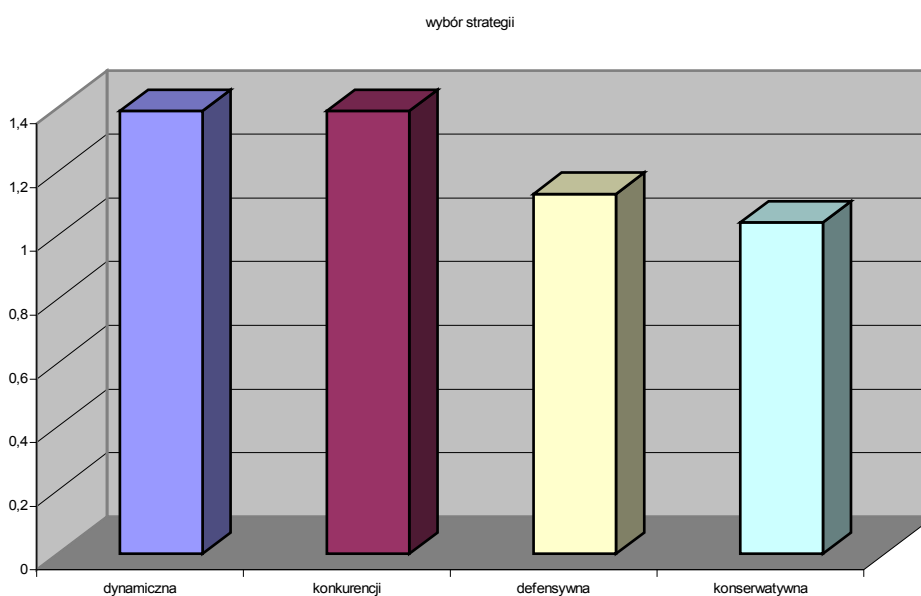
	Silne strony	Słabe strony
Szanse	Strategia dynamiczna (maxi - maxi)	Strategia konkurencji (mini - maxi)
	<i>Wykorzystanie okazji przy pomocy silnych stron</i>	<i>Przewycięzanie słabości w celu wykorzystania okazji</i>
Zagrożenia	Strategia konserwatywna (maxi - mini)	Strategia defensywna (mini - mini)
	<i>Wykorzystanie mocnych stron, aby poradzić sobie z zagrożeniami lub żeby ich unikać</i>	<i>Redukcja lub likwidacja</i>

Dla Chełmu Śląskiego macierz wyborów strategicznych przyjmuje kształt:

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

	Silne strony	Słabe strony
Szanse	1,39	1,39
Zagrożenia	1,04	1,13

Wykres obrazuje porównanie wartości poszczególnych ćwiartek macierzy wyborów strategicznych (w odniesieniu do rodzajów postulowanych strategii):

Najwięcej punktów przyznano **strategii dynamicznej i strategii konkurencyjnej (1,39)**. **Strategia rozwoju Chełmu Śląskiego winna więc mieć charakter mieszany**, polegający głównie z jednej strony na wykorzystywaniu szans w celu przewyższenia słabości (strategia konkurencyjnej) a jednocześnie na wykorzystywaniu tych samych możliwości w oparciu o posiadane silne strony (strategia dynamiczna).

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

2.3.1. Strategia dynamiczna (maxi – maxi).

Strategia dynamiczna polega na wykorzystywaniu pojawiających się okazji przy pomocy posiadanych mocnych stron. Stąd też, przy tym typie strategii, najbardziej istotna jest analiza szans wzmacniających mocne strony potencjału gminy oraz tych mocnych stron, które najbardziej umożliwiają wykorzystanie szans pojawiających się w otoczeniu.

strategia dynamiczna	
Szanse	Mocne strony
<ol style="list-style-type: none">1. Fundusze strukturalne UE2. Bliskość aglomeracji śląskiej3. Rozwój Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej4. Rozwój gospodarczy kraju5. Obserwowane tendencje do dezurbanizacji6. Tendencje do aktywnego spędzania wolnego czasu przez społeczeństwo	<ol style="list-style-type: none">1. Zbiornik Dzieńkowice2. Bliskość ważnych szlaków komunikacyjnych-DK1, A43. Wyjątkowo dobry dojazd4. Dobra infrastruktura społeczno-edukacyjna5. Dobra kondycja finansowa gminy6. Dobrze położone tereny budowlane7. Tereny rekreacyjne8. Walory ekologiczne i środowiskowe

Z punktu widzenia strategii dynamicznej, najważniejsze zależności występują pomiędzy czterema zidentyfikowanymi „szansami” (nr 2, 3, 5 i 6 - w powyższej tabeli zostały one wyłuszczone) a mocnymi stronami Gminy.

Istotą strategii dynamicznej w odniesieniu do Chełmu Śląskiego powinny więc być działania zmierzające do:

- pozyskania nowych stałych mieszkańców Gminy
- uczynienia z Chełmu Śląskiego, znaczącego dla gospodarki Gminy, ośrodka rekreacji weekendowej mieszkańców aglomeracji śląskiej.

Druga, ważna sugestia jaka się pojawia w tym kontekście to konieczność wzmocnienia zdolności absorbcyjnych Gminy dla wykorzystania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Dostępność funduszy (po stronie szans) oraz dobra

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

kondycja finansowa Gminy (jako jej mocna strona), powinny zostać zdyskontowane dla sfinansowania koniecznych inwestycji:

- w tereny rekreacyjne (w tym wokół zbiornika „Dzieńkowice”),
- w uzbrojenie terenów budowlanych.

2.2.2. Strategia konkurencyjna (mini – maxi).

Strategia konkurencyjna polega na przewyciężaniu słabości w celu wykorzystania okazji. W tej strategii najważniejsze znaczenie mają związki pomiędzy tymi dwoma zestawami zmiennych – słabymi stronami potencjału gminy oraz szansami, jakie pojawiają się w jej otoczeniu.

strategia konkurencyjna	
Szanse	Słabe strony
1. Fundusze strukturalne UE	- Słaba infrastruktura techniczna
2. Bliskość aglomeracji śląskiej	- Szkody górnicze
3. Rozwój Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej	- Uboga oferta kulturalna
4. Rozwój gospodarczy kraju	- Niska emisja
5. Obserwowane tendencje do dezurbanizacji	- Brak czystej i zdrowej wody
6. Tendencje do aktywnego spędzania wolnego czasu przez społeczeństwo	- Mała ilość gminnych gruntów
	- Brak ciągłych dostaw energii elektrycznej
	- Niezagospodarowane tereny zielone

Najważniejszy wniosek z tego zestawienia to ponownie (podobnie jak to miało miejsce w kontekście strategii dynamicznej): **konieczność wzmocnienia zdolności absorbcyjnych Gminy** dla wykorzystania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Przy czym, w tym przypadku fundusze strukturalne miałyby pomóc w przełamywaniu słabych stron Gminy i powinny zostać przeznaczone na:

- poprawę infrastruktury technicznej Gminy (wodociągi, kanalizacja, drogi),

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

- zagospodarowanie terenów zielonych
- walkę z niską emisją.

Drugi, ważny w tym kontekście element szans to bliskość aglomeracji śląskiej co przy odpowiedniej promocji i przy pewnych zabiegach organizacyjnych może poważnie poprawić ofertę kulturalną Gminy.

3. Główne problemy rozwoju Gminy Chełm Śląski

W tym rozdziale, na podstawie charakterystyki Gminy, opracowanej w oparciu o dokumenty zastane (statystyki, opisy, analizy budżetowe, itp.) oraz w efekcie dyskusji w trakcie prac warsztatowych *Zespołu Ekspertów Lokalnych*, została dokonana analiza głównych problemów dotyczących społeczność lokalną Chełmu Śląskiego.

Zbiorcze wyniki analizy głównych problemów społeczności lokalnej Chełmu Śląskiego, ich przyczyn oraz wywołanych nimi skutków przedstawia poniższa tabela.

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Przyczyny	Problem	Skutki
<ul style="list-style-type: none"> - Brak dostatecznych środków finansowych - Zaniedbania historyczne - Szkody górnicze - Brak koniecznych inwestycji ze strony zarządzających sieciami 	Braki w infrastrukturze technicznej	<ul style="list-style-type: none"> - Zagrożenie powodziowe dla gminy - Mniejsza atrakcyjność gminy - Bardziej uciążliwe warunki zamieszkania
<ul style="list-style-type: none"> - Sytuacja gospodarcza kraju - Zła polityka gospodarcza państwa - Niska przedsiębiorczość środowiska lokalnego - Brak inwestycji zewnętrznych 	Ubożenie społeczności lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> - Brak inwestycji ze strony mieszkańców - Większe wydatki gminy na pomoc społeczną <ul style="list-style-type: none"> o Duży popyt na mieszkania socjalne - Wzrost patologii - Zmniejszenie dochodów lokalnego handlu - Niższe dochody budżetu gminy
<ul style="list-style-type: none"> - Brak polityki państwa sprzyjającej rozwojowi przedsiębiorczości - Trudności w dostępie do wsparcia finansowego dla MŚP - Szeroko rozumiany brak kompetencji „przedsiębiorczych” mieszkańców Chełmu Śląskiego - Brak wsparcia ze strony Gminy 	Niska przedsiębiorczość środowiska lokalnego	<ul style="list-style-type: none"> - Niewykorzystanie szans związanych z możliwością współpracy z rozwijającymi się firmami ulokowanymi w KSSE - Niewykorzystywanie silnych stron Gminy - Ubożenie społeczności lokalnej - Stagnacja gospodarcza Gminy
<ul style="list-style-type: none"> - Społeczne skutki restrukturyzacji tradycyjnych branż przemysłu - Niska przedsiębiorczość środowiska lokalnego - Odpływ młodych mieszkańców - Brak nowych inwestycji 	Brak perspektywicznych nowych źródeł dochodów budżetu Gminy	<ul style="list-style-type: none"> - Spadek dochodów własnych Gminy - Zahamowanie aktywności inwestycyjnej Gminy - Stagnacja gospodarki Gminy - Niemożność realizacji zadań własnych Gminy

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Przedstawione wyżej skorelowanie zidentyfikowanych problemów społeczności lokalnej Chełmu Śląskiego z ich przyczynami i skutkami ujawnia kluczowy układ trzech elementów wzajemnie się warunkujących. Są to:

- ♦ braki w infrastrukturze technicznej skutkujące przede wszystkim mniejszą atrakcyjnością Chełmu Śląskiego tak dla jego obecnych jak i przyszłych mieszkańców oraz dla potencjalnych inwestorów,
- ♦ niska przedsiębiorczość środowiska lokalnego powodowana przede wszystkim brakiem szeroko rozumianych kompetencji „przedsiębiorczych” mieszkańców Chełmu Śląskiego, ograniczająca możliwości wykorzystania silnych stron Gminy
- ♦ ubożenie społeczności lokalnej, skutkujące zahamowaniem inwestycji i spadkiem dochodów lokalnego handlu oraz grożące wzrostem patologii społecznych,

Efektom tego wzmacniającego się układu oddziaływań jest, grożąca Gminie w perspektywie kilkunastu lat, utrata stabilnych źródeł dochodów oraz postępująca stagnacja systemu społecznego i gospodarczego Gminy.

4. Rozstrzygnięcia Strategii Rozwoju Gminy Chełm Śląski

W wyniku przeprowadzonej analizy pozycji strategicznej Chełmu Śląskiego oraz zasadniczych problemów rozwojowych Gminy, zostały wyznaczone wizja rozwojowa Gminy oraz jej misja. Na tej podstawie, przeprowadzona została również selekcja celów *Strategii Rozwoju Gminy Chełm Śląski* polegająca na wyznaczeniu celu nadrzędnego oraz powiązanych z nim celów cząstkowych. Zostało również dokonane powiązanie celów strategicznych ze wskaźnikami/miernikami ich osiągnięcia.

4.1. Misja Gminy

Poprzez misję gminy będziemy rozumieć najbardziej ogólny cel, który Gmina chce osiągnąć. Jest to szczególny powód, dla którego podejmowane są różnorakie działania.

Misją Chełmu Śląskiego jest rozwój poprzez zapewnienie podstaw przyciągających nowych mieszkańców i zapewnienie obecnym mieszkańcom godnych warunków bytu poprzez dbanie o stan środowiska, inwestowanie w infrastrukturę techniczną, wspieranie drobnej przedsiębiorczości oraz rozwój kultury, sportu i rekreacji.

Misja Gminy wyraża się w hasle:

**Chełm Śląski:
dobre miejsce do zamieszkania
i prowadzenia działalności
gospodarczej**

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski

4.2. Wizja rozwoju

Poprzez wizję rozwoju rozumie się zwykle zakładany, pożądany stan docelowy określonego systemu – w tym przypadku Gminy Chełm Śląski. Wizja jest pewnym wzorcem, do którego system ma się upodobnić, **jest zadaniem, które należy zrealizować**. Wizja to również określenie, na czym ma polegać sukces realizacji misji gminy.

Chełm Śląski w perspektywie strategicznej lat 2004-2020 to Gmina:

- ◆ **która jest atrakcyjnym miejscem do zamieszkania**
- ◆ **inwestuje i dba o stan środowiska naturalnego**
- ◆ **umożliwia trwały rozwój drobnej przedsiębiorczości**
- ◆ **w której infrastruktura techniczna jest na wysokim poziomie rozwoju**
- ◆ **inwestuje w rozwój kultury, sportu i rekreacji**

W związku z tym konieczne jest przyjęcie następujących zasad strategicznego działania Gminy:

- **planowanie dla rozwoju** tj. określenie rodzaju działań, ich celu oraz kolejności realizacji,
- **współdziałanie** tj. realizacja działań przy współudziale co najmniej jednego podmiotu zewnętrznego (może nim być zarówno gmina sąsiednia, jak i stowarzyszenie lokalnych przedsiębiorców),
- **wspieranie inicjatyw** tj. udzielanie wsparcia, także finansowego, takim inicjatywom, które angażują społeczność dla realizacji konkretnego projektu,
- **wzmacnianie kompetencji przedsiębiorczych** społeczności lokalnej
- **wzmocnienie zdolności absorpcyjnych funduszy strukturalnych** samej Gminy, układu instytucjonalnego jak i całej społeczności lokalnej,
- **szeroka i wielostronna promocja Gminy.**

4.3. Analiza celów *Strategii Rozwoju Gminy Chełm Śląski*

Ustalona misja i wizja rozwoju Chełmu Śląskiego, wyniki przeprowadzonej analizy SWOT/TOWS oraz opisany wcześniej układ problemowy zostały przełożone na układ celów *Strategii Rozwoju Gminy Chełm Śląski*.

Układ ten składa się z czterech poziomów:

1. cel generalny
2. priorytety
3. cele szczegółowe
4. działania.

CEL GENERALNY:

Zrównoważony rozwój Gminy poprzez zapewnienie podstaw przyciągających nowych mieszkańców i zapewnienie obecnym mieszkańcom godnych warunków bytu dzięki dbałości o stan środowiska, inwestowaniu w infrastrukturę techniczną, wspieraniu drobnej przedsiębiorczości oraz rozwojowi kultury, sportu i rekreacji.

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania
PRIORYTET 1: rozwój gospodarczy Gminy	rozwój przedsiębiorczości (firmy MŚP zasadniczym filarem gospodarki Gminy)	<ol style="list-style-type: none">1. wspieranie działalności inwestycyjnej2. wzmocnienie zdolności absorpcji środków UE3. wzmacnianie kompetencji przedsiębiorczych społeczności lokalnej4. utworzenie punktu informacji i doradztwa dla MŚP
	gospodarstwa rolne w Chełmie Śląskim są źródłem utrzymania dla części mieszkańców	<ol style="list-style-type: none">1. wspomaganie zmian strukturalnych w rolnictwie
	rozwój budownictwa mieszkaniowego	<ol style="list-style-type: none">1. uzbrojenie terenów budowlanych2. informacja o gruntach
	Chełm Śląski ośrodkiem rekreacji	<ol style="list-style-type: none">1. sfinansowania koniecznych inwestycji w tereny rekreacyjne (w tym wokół zbiornika „Dzieckowice”),
PRIORYTET 2: podniesienie atrakcyjności gminy	poprawa warunków bytu mieszkańców	<ol style="list-style-type: none">1. rozbudowa infrastruktury technicznej2. rozbudowa infrastruktury społecznej3. poprawa oferty kulturalnej Gminy4. podniesienie wartości terenów gminy
	poprawa stanu środowiska	<ol style="list-style-type: none">1. zagospodarowanie terenów zielonych2. zwiększenie zalesienia Gminy3. walka z niską emisją.

4.4. Programy

Strategia Rozwoju Gminy Chełm Śląski będzie realizowana zgodnie z następującą zasadą:

Działania zmierzające do osiągnięcia celów strategicznych zapisywane są w **programach aplikacyjnych**. Programy te uchwalane są przez Radę Gminy i przyjmują formę dokumentów **aktywnych** (aktualizowanych co określony czas), **wieloletnich** (perspektywa optymalna: 4 lata). Dokumenty każdego Programu zawierają zestaw zadań w formie kart projektów.

Programy aplikacyjne są zbiorem zadań realizacyjnych, które mają określony cel, wyraźnie opisane pożądane wyniki (najczęściej w sposób ilościowy) oraz termin realizacji. Osiągnięcie zakładanych wyników w danych ramach czasowych uwarunkowane jest zaangażowaniem określonych sił oraz środków.

Każdy program zostanie opracowany według następujących wymogów:

- jest zestawem szczegółowo opisanych konkretnych działań,
- poszczególne działania programu odwołują się do celów założonych w *Strategii Rozwoju Gminy* – są dalszym uszczegółowieniem celów strategicznych,
- wskazuje konieczne dla podjęcia tych działań środki (w tym w pierwszej kolejności środki finansowe ze wskazaniem ich źródeł),
- określa czas trwania (realizacji) projektu oraz jego zasięg,
- wskazuje instytucje odpowiedzialne za jego realizację,
- proponuje zestaw wskaźników pozwalających ocenić postępy realizacji projektu.

Wszystkie cele strategiczne są realizowane poprzez odpowiednie programy, ale jeden program może łączyć zadania dla realizacji kilku celów.

Zgodnie z wynikami prac analitycznych oraz przyjętymi założeniami strategicznymi, eksperci sugerują aby w pierwszej kolejności przystąpić do opracowania i realizacji następujących *Programów* (programy zostały podane w powiązaniu z celami strategicznymi):

Program aplikacyjny	W programie znajdują się zadania zmierzające do osiągnięcia celu strategicznego
Program Aktywizacji Gospodarczej Gminy Chełm Śląski	<ol style="list-style-type: none"> 1. rozwój przedsiębiorczości (firmy MŚP zasadniczym filarem gospodarki Gminy) 2. gospodarstwa rolne w Chełmie Śląskim są źródłem utrzymania dla części mieszkańców 3. rozwój budownictwa mieszkaniowego 4. Chełm Śląski ośrodkiem rekreacji
Program Rozwoju Mieszkalnictwa (uwzględniający przede wszystkim rozbudowę infrastruktury technicznej)	<ol style="list-style-type: none"> 1. rozwój budownictwa mieszkaniowego 2. poprawa warunków bytu mieszkańców

Szczególne miejsce w tym zestawieniu powinien zająć **Program Promocji Gminy Chełm Śląski**. Bezpośrednio powiązany z realizacją celów strategicznych *Strategii Rozwoju* winien zostać ukierunkowany na otoczenie gminy oraz do wewnątrz – na mieszkańców Chełmu Śląskiego, i podporządkowany wspieraniu realizacji wszystkich założonych celów *Strategii*.

5. Zasady monitoringu

Zasada ciągłości procesu planowania działań wymusza ustanowienie mechanizmu, który pozwoli na bieżącą ocenę postępu prac wdrożeniowych oraz okresową weryfikację realizowanego planu. Założenia dotyczące monitorowania i weryfikacji planu muszą być ustalone w toku jego opracowywania i stać się jego integralnym składnikiem.

5.1. Cele monitoringu.

Monitoring jest to stała i ciągła obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian wybranych wielkości, mająca na celu zapewnienie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności systemu (planu), a także jego kontrolę i zmianę (tam, gdzie jest to konieczne). Monitoring służy badaniu i ocenie sposobu oraz efektywności dochodzenia do wyznaczonych celów, a także poziomu ich osiągnięcia.

Właściwe zaprojektowanie monitoringu stanowi podstawę do jego podjęcia i daje gwarancję uzyskania rzetelnych informacji zwrotnych we właściwym czasie.

Celowe jest prowadzenie monitoringu realizacji *Strategii* w dwóch horyzontach:

- długofalowym, obserwować będziemy postęp (dynamikę) realizacji celów **Strategii Rozwoju Gminy Chełm Śląski** oraz zachodzące zmiany strukturalne.
- bieżącym, monitorować będziemy obraz postępu w realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

5.2. Organizacja monitoringu.

A/ Wójt Gminy

Podstawową jednostką odpowiedzialną za realizację *Strategii Rozwoju Gminy Chełm Śląski* jest Wójt Gminy.

W tym kontekście do jego zadań będzie należało:

1. Zarządzanie realizacją **Strategii**;
2. Przygotowywanie Programów Operacyjnych i planowanych budżetów oraz przedstawianie ich do zatwierdzenia Radzie Gminy;
3. Koordynacja i kontrola prawidłowości realizacji Programów Operacyjnych i wchodzących w ich zakres projektów;
4. Zarządzanie środkami finansowymi przeznaczonymi w budżecie gminy na realizację **Strategii** oraz środkami pozyskanymi na ten cel ze źródeł zewnętrznych (w tym ze źródeł pomocowych);
5. Co najmniej raz w ciągu roku (do 31 grudnia) przedstawianie Radzie Gminy raportu z realizacji **Strategii**; raport ten musi zawierać prezentację podstawowych wskaźników charakteryzujących postęp w realizacji założonych celów strategicznych;
6. Prowadzenie działalności promocyjnej i informacyjnej związanej z Programem.

B/ Stanowisko ds. realizacji *Strategii Rozwoju Gminy*.

W realizację *Strategii Rozwoju* włączone zostaną wszystkie jednostki organizacyjne Urzędu Gminy. Modelowym rozwiązaniem byłoby jednak powołanie w strukturze Urzędu Gminy stanowiska pracy ds. realizacji *Strategii Rozwoju Gminy*.

Do głównych zadań takiego stanowiska należeć będzie:

- koordynacja monitoringu,
- zbieranie niektórych danych i informacji,
- organizacja przeprowadzania badań terenowych (np. ankiet),
- gromadzenie i przetwarzanie danych i informacji,
- analiza danych i informacji,
- przygotowywanie raportów,
- ocena wyników oraz przygotowanie wstępnych rekomendacji zmian;
- współpraca z ekspertami.

Oprócz tych zasadniczych zadań jednostka ta odpowiadałaby również za przygotowanie szczegółowej metodologii procesu monitorowania oraz jego ewentualnych modyfikacji.

4.3. Narzędzia monitoringu

Pierwszym zadaniem komórki Urzędu Gminy odpowiedzialnej za prowadzenie monitoringu realizacji *Strategii Rozwoju* będzie:

- określenie szczegółowego zestawu wskaźników dla poszczególnych celów strategicznych; zestaw ten obrazować powinien dynamikę oraz strukturę zjawisk objętych poszczególnymi celami;
- zbudowanie na tej podstawie wskaźnika(ów) syntetycznego(ych) obrazującego poziom osiągnięcia celów strategicznych;
- prowadzenie stałej obserwacji kształtowania się zaprojektowanych wskaźników w określonych przedziałach czasowych, wynikających z ich specyfiki.

Dane analizowane na bieżąco pozwolą na rozpoznanie trudności i ewentualnych opóźnień w realizacji konkretnych przedsięwzięć oraz na ocenę zaangażowania poszczególnych ogniw odpowiedzialnych za ich wykonanie. Pomocne w tym zakresie będzie następujące proste narzędzie.

Arkusz oceny okresowej wykonania przedsięwzięć *Strategii Rozwoju*:

STRATEGIA ROZWOJU GMINY CHEŁM ŚLĄSKI		
PROGRAM		
Symbol przedsięwzięcia:	Nazwa zadania realizacyjnego:	Data oceny:
Podmiot odpowiedzialny za realizację:		
Osoba do kontaktu:		
Podmioty współpracujące		
Zakres rzeczowy:		Mierniki realizacji zadań:
1. Zadanie I:		1.
2. Zadanie II:		2.
3. :		3.
Cel:		
Planowany okres realizacji:	Rozpoczęcie:	Zakończenie:
Zadanie I:		
Zadanie II:		
.....		
Zadanie „N”:		
Planowany całkowity koszt realizacji:		
Źródła finansowania zadań:		
Środki własne budżetu Gminy:		
Stan zaawansowania realizacji (ocena ogólna np. wyrażona w %):		
Szacunek efektów zgodnie z przyjętymi miernikami:	1.....	
	2.....	
	3.....	
	4.....	

Dane zebrane przy pomocy tego typu narzędzi, choć będą niewątpliwie miały przede wszystkim charakter informacyjny, pozwolą jednak na ilościowe śledzenie

zaawansowania prac w zakresie poszczególnych zadań co umożliwi podjęcie interwencji (udzielenie pomocy) w przypadku braku postępów bądź wystąpienia trudności w trakcie realizacji zadań.

Przedstawione powyżej założenia monitoringu realizacji *Strategii Rozwoju* kładą nacisk na oceny ilościowe. Dla pełnego monitoringu konieczne jest uzupełnienie ich o prowadzenie obserwacji zmian jakościowych.

Dla takich obserwacji najlepszą metodą będzie zastosowanie badań ankietowych różnych grup społecznych. Celowym jest więc opracowanie formularza ankiety, która pozwoli na: sprawdzanie postrzegania przez środowiska opiniotwórcze i reprezentatywne grupy mieszkańców zarówno wdrażanej *Strategii*, jak i zmian zachodzących w Gminie oraz ciągle badanie ich postaw i preferencji. Badania takie planuje się przeprowadzać raz do roku.

Całościowy zakres działań monitorujących przedstawia zamieszczona tabela.

Prowadzenie monitoringu - zestaw działań

Lp.	Krok	Zadania do wykonania	Rezultaty (wyniki)	Odpowiedzialni za realizację
1	Zbieranie danych i informacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zbieranie danych liczbowych w poszczególnych jednostkach organizacyjnych – rozumiane jako ciągły proces ▪ terminowe przekazywanie zebranego materiału do referatu analiz i monitoringu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rzetelny materiał empiryczny stanowiący podstawę dla analiz i ocen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ etatowi, pracownicy urzędu gminy i jednostek podległych
2	Analiza danych i informacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych empirycznych oraz ich archiwizacja – zgodnie z przyjętymi zasadami i kryteriami 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ materiał służący przygotowaniu raportów ▪ powstanie ciągłego, wartościowego zasobu informacji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stanowisko pracy ds. realizacji <i>Strategii</i>
3	Przygotowywanie raportów	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zestawienie otrzymanych informacji (wskaźników) w czytelne raporty (przygotowane dla poszczególnych odbiorców), zawierające ich interpretację 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ raporty przekazywane poszczególnym grupom odbiorców ▪ materiały (zestawienia) do wykorzystania w procesie informowania społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stanowisko pracy ds. realizacji <i>Strategii</i>
4	Ocena wyników (porównanie z normami)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analiza porównawcza osiągniętych rezultatów z założeniami ▪ prezentacja rezultatów na forum Rady 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określenie stopnia wykonania przyjętych założeń oraz tempa ich osiągania ▪ zapoznanie organów wykonawczych i stanowiących oraz konsultacyjnych z bieżącą sytuacją w zakresie monitorowanych obszarów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wójt Gminy ▪ Wójt Gminy

		<ul style="list-style-type: none"> przekazanie informacji pozostałym odbiorcom, w tym również mieszkańcom 	<ul style="list-style-type: none"> upowszechnienie informacji o sytuacji w zakresie monitorowanych obszarów 	<ul style="list-style-type: none"> stanowisko pracy ds. realizacji <i>Strategii</i> oraz Radni Gminy
<p>W przypadku uzyskania oceny:</p> <ul style="list-style-type: none"> Pozytywnej – proces jest kontynuowany od kroku 1 Negatywnej – należy przejść do kroku 5 				
5	Identyfikacja odchyłeń	<ul style="list-style-type: none"> ocena rozbieżności pomiędzy założeniami a osiągniętymi rezultatami 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowanie materiału wyjściowego dla dalszych działań 	<ul style="list-style-type: none"> Wójt Gminy
6	Analiza przyczyn odchyłeń	<ul style="list-style-type: none"> poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikacja obszarów i zjawisk wymagających podjęcia działań interwencyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> Wójt Gminy, stanowisko pracy ds. realizacji <i>Strategii</i>
7	Planowanie korekty	<ul style="list-style-type: none"> określenie sposobu i instrumentów interwencji 	<ul style="list-style-type: none"> określenie i akceptacja działań naprawczych 	<ul style="list-style-type: none"> Wójt Gminy we współpracy z odpowiednimi wydziałami urzędu
		<ul style="list-style-type: none"> prezentacja rezultatów na forum Rady i Wójt gminy 		<ul style="list-style-type: none"> Wójt Gminy
		<ul style="list-style-type: none"> podjęcie decyzji 		<ul style="list-style-type: none"> Rada/Wójt Gminy
8	Wdrożenie korekty	<ul style="list-style-type: none"> Przeprowadzenie zaplanowanych działań naprawczych 	<ul style="list-style-type: none"> eliminacja bądź marginalizacja odchyłeń 	<ul style="list-style-type: none"> Zarząd Gminy
Kontynuacja monitoringu od kroku 1				

Złącznik 1 :

**UCHWAŁA Nr XX/ 112 /2004
RADY Gminy Chełm Śląski
z dnia 23 lipca 2004 r.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 2 i 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. Ustaw nr 142 poz. 1591 z 2001 r. z późniejszymi zmianami),

**RADA GMINY CHEŁM ŚLĄSKI
UCHWAŁA:**

§ 1

Strategię Rozwoju Gminy Chełm Śląski oraz Plan Rozwoju Lokalnego, które stanowią załączniki do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.